

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

37/2002. (IX. 4.) AB határozat¹

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítványok, bírói kezdeményezések és alkotmányjogi panasz tárgyában – dr. Kiss László és dr. Németh János alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint dr. Strausz János és dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény 199. §-a](#) alkotmányellenes, ezért azt a határozat közzétételének napjával megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság elrendeli a Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény 199. §-a](#) alapján lefolytatott és jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát, amennyiben az elítélt még nem mentesült a hátrányos jogkövetkezmények alól.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény 200. §-a](#) alkotmányellenes, ezért azt a határozat közzétételének napjával megsemmisíti.

3. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény XIV. Fejezet II. Címe, valamint a 198. §-ban, a 201. §-ban](#) és a 203. §-ban meghatározott bűncselekmények elkövetési magatartásánál a „fajtalanság”, illetve a „fajtalankodik” kifejezés használata, továbbá a 201. § (1) bekezdése és a 210/A. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény 199. §](#) és [200. §](#) alcíme, valamint 209. §-a alkotmányellenességének megállapítására irányuló eljárást megszünteti.

5. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény 201. § \(1\) bekezdés](#) módosítására irányuló indítványokat visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS**I.**

1. A Büntető Törvénykönyvről szóló [1978. évi IV. törvény \(a továbbiakban: Btk.\) a XIV. Fejezet II. Címében](#), „A nemi erkölcs elleni bűncselekmények” között a „természet elleni fajtalanság” (199. §) és a „megrontás” ([201. §](#)) törvényi tényállásaiban, továbbá értelmező rendelkezések [[210. § és 210/A. § \(2\) bekezdés](#)] útján tilalmazza a beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot is, ha az a törvényben meghatározott életkorú azonos vagy különböző nemű személyek között létesül.

¹ A határozat az [Alaptörvény](#) 5. pontja alapján hatályát veszítette 2013. április 1. napjával. E rendelkezés nem érinti a határozat által kifejtett joghatásokat.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Természet elleni fajtalanságot követ el az a 18. életévét betöltött személy, aki beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot létesít vele azonos nemű, 14–18 év közötti életkorúval; ellenben nem követ el semmilyen bűncselekményt, ha a 14–18 éves személy tőle különböző nemű. Nem bűncselekmény továbbá, ha a 14–18 évesek egymással szexuális kapcsolatot létesítenek, akár azonos, akár különböző neműek.

A törvény megrontás címén tiltja, hogy a 14. életévét betöltött személy olyan személlyel közösüljön, akinek életkora 12–14 év. A 14–18 éves – büntetőjogilag már vétőképés – korosztály azonban nem követ el semmilyen bűncselekményt, ha a 12–14 év közötti korban lévő, akár azonos, akár különemű személlyel – annak beleegyezésével – fajtalankodik.

A fajtalanság a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremsertő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál [[Btk. 210/A. § \(2\) bekezdés](#)]. A közösülés fogalmát a törvény nem határozza meg, azonban az egységes és állandó jogalkalmazói és dogmatikai értelmezés szerint a büntető törvény szempontjából a közösülés csak a különböző nemű személyek közötti szexuális aktusként értelmezhető.

A [Btk.](#) azonos elkövetési magatartások és azonos büntetési tételek mellett, de külön tényállásban bünteti az erőszakos fajtalanságot. E bűncselekmény „szemérem elleni erőszak” (198. §), ha az elkövető és a sértett különböző nemű, és „természet elleni erőszakos fajtalanság” ([200. §](#)), ha az elkövető a sértettel azonos nemű. A két bűncselekmény alapesete között a törvényhozó annyiban különböztet, hogy a szemérem elleni erőszak csak magánindítványra, azaz a sértett kívánására, míg a természet elleni erőszakos fajtalanság a sértett akarától függetlenül büntetendő ([Btk. 209. §](#)).

2. A [Btk. 199. §-ának](#) alkotmányossági vizsgálata iránt több indítványozó, és – a folyamatban lévő eljárások felfüggesztése mellett – több bíróság fordult az Alkotmánybírósághoz. Az indítványok egy része a büntető rendelkezéssel szoros összefüggésben érintette a [Btk. 201. § \(1\) bekezdését](#), a [200. §-át](#), a [209. §-át](#), valamint a [210/A. § \(2\) bekezdését](#) is, továbbá egy indítvány sérelmezte a [Btk.](#)-ban szereplő kifejezések („nemi erkölcs elleni”, „természet elleni”, „fajtalankodik”, „fajtalanság”) alkotmányosságát is. Az Alkotmánybíróság – a vizsgálandó kérdések tárgyi összefüggése miatt – az indítványokat egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

2.1. A több indítványozó részéről közösen benyújtott beadvány szerint a [Btk. 199. §-a](#) sérti a diszkriminációnak az [Alkotmány 70/A. §-ából](#) következő tilalmát. Álláspontjuk, hogy „a természet elleni fajtalanság bűncselekménnyé nyilvánítása beavatkozást jelent a magánélethez, valamint a magántitokhoz való jogba, pontosabban ezek korlátozását eredményezi, mégpedig diszkriminatív módon, csak az állampolgárok egy csoportjára (szexuális kisebbségre) nézve”. Az indítványozók érveket sorakoztattak fel annak bizonyítására, hogy a magánélet legbensőbb körébe tartozó szexuális vonzalmak büntetőjogi tiltása az állam szükségtelen és aránytalan beavatkozása, ami nem is alkalmas az alapul szolgáló cél – „az egészséges pszichoszexuális fejlődés”, illetve „a fiatalok testi és lelki egészséghez való joga” – elérésére.

Ezen túlmenően az indítványozók a [Btk. 199. §-a](#) alkotmányellenességének megállapításával összefüggésben – annak bizonyítékául, hogy támogatják a gyermekek harmonikus fejlődésének védelmében a büntetőjogi eszközöket is, ha azok nem diszkriminatívak – javasolták: az Alkotmánybíróság hívja fel az Országgyűlést annak megfontolására, hogy a megrontás törvényi tényállásában meghatározott sértetti (passzív alanyi) korhatárt emelje fel, azaz a beleegyezési korhatárt magasabban, de egységesen határozza meg.

2.2.1. A [Btk.](#)-nak a nemi erkölcs elleni bűncselekményekre vonatkozó több rendelkezését is sérelmező indítványozó a [Btk. 199. §-át](#) ugyancsak az [Alkotmány 70/A. §-ával](#) tartotta ellentétesnek. Álláspontja szerint a [Btk. 199. §-a](#), valamint a 201. § (1) bekezdésének a közösülést tiltó része alkotmányellenes a tekintetben is, hogy „igen kis korkülönbségű résztvevők szexuális kapcsolatát is kriminalizálja, s e törvényi cél önkényes, nincs alkotmányos indoka”. A [Btk. 199. §-a](#), valamint a [201. § \(1\) bekezdése](#) sérti továbbá „a jogbiztonságot, mivel egy fiatalos és kiskorú pár eleinte legális szerelmi párkapcsolatát az idősebb partner tizennyolcadik évének betöltésétől hirtelen büntetendővé, illetve büntethetővé teszi mindaddig, míg a fiatalabb partner is be nem tölti a 18., illetve a 14. évét.”

Véleménye szerint: „A fiatalos és kiskorú szexuális partnerei [Btk. 199. §](#) szerinti büntetésével az állam a fiatalos, és a velük szexuális kapcsolatra lépő nagykorú személyek szellemi, erkölcsi, pszichoszexuális fejlődésébe, magán- és lelki életébe alkotmányos indok nélkül, a szükségesnél később is beavatkozik”. Így a [Btk. 199. §](#) önmagában is, függetlenül az azonos neműek kapcsolatának diszkriminációjától, sérti az [Alkotmány 8. § \(1\)–\(2\) bekezdését](#) (az alapvető jogok tisztelete és védelme az állam részéről, az alapvető jogok lényeges tartalma korlátozásának tilalma), az [54. § \(1\) bekezdését](#) (az emberi méltósághoz való jog), az [59. § \(1\) bekezdését](#) (a magántitok védelméhez való jog), valamint [60. § \(1\)–\(2\) bekezdését](#) (lelkiismereti szabadság, a lelkiismereti meggyőződés megválasztásának, gyakorlásának, nyilvánításának és ki nem nyilvánításának joga).

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

2.2.2. Az indítványozó kifogásolta, hogy a [Btk. 210/A. § \(2\) bekezdése](#) önkényesen von határt a közösülés és a fajtalanság közé, és ennek következtében „a 201. § (1) bekezdés büntethetőnek nyilvánítja azt a tizennégy és tizennyolc év közötti korú személyt, aki tizenkét és tizennégy év közötti (értelemszerűen ellenkező nemű) személlyel közösül, míg nem büntethető akkor, ha ugyanilyen korú, de azonos nemű személlyel létesít szexuális kapcsolatokat (még akkor sem, ha a szexuális tevékenység közöttük ugyanolyan intenzívnek tekinthető, mint a különmeműek közötti közösülés).” Ez sérti az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdését](#).

Álláspontja szerint ellentétes az emberi méltósággal és a lelkiismereti szabadsággal [[Alkotmány 8. § \(1\) bekezdés](#), [54. § \(1\) bekezdés](#), [60. § \(1\) bekezdés](#)] a [Btk. XIV. Fejezet](#) II. Címeként a nemi erkölcs elleni bűncselekmények megjelölése, mivel ezzel a törvény „látszólag egyfajta hipotetikus” nemi erkölcsöt nyilvánít védett jogtárggyá. Ugyancsak sértő a közösülestől eltérő szexuális magatartások megjelölésére a „fajtalanság”, illetve a „természet elleni fajtalanság” megbélyegző kifejezések használata, mivel „értékrangsort kíván teremteni az emberek ízlései, érzelmei és szokásai között.”

2.2.3. Az indítványozó a [Btk. 199. §-ával](#) összefüggésben az egyenlő emberi méltóság alapjogával [[Alkotmány 54. § \(1\) bekezdés](#), [70/A. § \(1\) bekezdés](#)], valamint a gyermeknek adandó nevelés megválasztásának jogával [[Alkotmány 67. § \(2\) bekezdés](#)] ellentétesnek tartja – a [Btk. 209. §-ából](#) következő – azon helyzetet, hogy a természet elleni fajtalanság nem magánindítványra büntetendő. Ugyancsak az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésének](#) sérelméhez vezet a [Btk. 209. §-ának](#) rendelkezése az erőszakos szexuális bűncselekmények tekintetében is. Az indítványozó szerint alkotmányellenes megkülönböztetés sújtja az erőszakos nemi bűncselekmények homoszexuális elkövetőit a heteroszexuális elkövetőkkel szemben annak következtében, hogy az elkövetőtől eltérő nemű sérelmére elkövetett erőszakos szexuális bűncselekmény [[Btk. 197. § \(1\) és 198. § \(1\) bekezdés](#)] magánindítványra, az azonos nemű személy sérelmére elkövetett erőszakos szexuális bűncselekmény ([Btk. 200. §](#)) pedig magánindítványtól függetlenül büntetendő.

2.3. A Budapesti II–III. Kerületi Bíróság a megrontás és természet elleni fajtalanság miatt folyamatban lévő 1.B.II.820/1998. számú büntető ügyben kezdeményezte a [Btk. 199. §-ának](#) alkotmányossági vizsgálatát. A bíróság álláspontja szerint a [Btk. 199. §-ában](#) meghatározott természet elleni fajtalanság büntette – az [Alkotmány 8. § \(1\) és \(2\) bekezdésében](#) foglaltakra is tekintettel – az [Alkotmány 70/A. §-ába](#) ütközik, „amikor az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatot büntetni rendeli, szemben a heteroszexuális kapcsolattal. Mind a heteroszexuális személyek, mind a saját nemükhöz vonzódó személyek azonos méltóságú személyként kezelendők és az ezzel ellentétes rendelkezés a bíróság megítélése szerint alkotmányellenes.”

A bíróság kezdeményezte annak vizsgálatát is, hogy a [Btk. 200. §-ának](#) önálló törvényi tényállásként való megjelenítése az [Alkotmány 70/A. §](#) figyelembevételével alkotmányosan indokolt-e. A természet elleni erőszakot és a szemérem elleni erőszakot meghatározó és büntetni rendelő törvényi rendelkezés azonos elkövetési magatartásokat – a [210/A. § \(2\) bekezdésében](#) meghatározott fajtalanságot – azonos alap- és minősített esetekre meghatározott, azonos büntetési tételekkel sújtja; eltérés csak abban van, hogy az egyik bűncselekményt az elkövetővel azonos, a másikat az elkövetőtől különböző nemű sértett sérelmére követik el.

2.4. A természet elleni fajtalanság miatt folyamatban lévő büntető ügyekben a Heves Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság, a Bf. 278/2000/3–II. számú és a Bf. 401/2000/2. számú végzésével, továbbá a Fővárosi Bíróság, mint másodfokú bíróság a 24. Bf. I. 8803/2000/33., a 24. Bf. XIX. 5726/2001/2. és a 24. Bf. IV. 7215/2002/2. számú végzésével – az első fokú bíróságok bűnösséget megállapító és büntetést kiszabó ítéletei ellen benyújtott fellebbezések elbírálását felfüggesztve – a [Btk. 199. §-a](#) alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte az [Alkotmány 70/A. §-ával](#) való ellentéte miatt. A bíróságok hivatkoztak a [20/1999. \(VI. 25.\) AB határozatra](#), amelyben az Alkotmánybíróság a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést az „egyéb helyzet” szerinti különbségtételnek tekintette.

A Heves Megyei Bíróság a Bf. 278/2000/3–II. számú végzésében indítványozta, hogy a természet elleni fajtalanság megállapításával egyidejűleg az Alkotmánybíróság fontolja meg a megrontás törvényi tényállásában meghatározott sértetti kör korhatárának felemelését.

A [Btk. 199. §-áról](#) kialakítandó alkotmánybíróági döntés függvényében a Fővárosi Bíróság végzéseiben – a [Btk. 209. §-ának](#) és az [Alkotmány 70/A. §-ának](#) megjelölése nélkül – kezdeményezte annak vizsgálatát is, hogy indokolt-e a természet elleni fajtalanság és a megrontás megkülönböztetése az elkövető büntethetőségének magánindítványhoz kötése szempontjából. A bíróság álláspontja szerint a két bűncselekmény elkövetési magatartásai az azonos neműek közötti fajtalankodás tekintetében azonosak, csak a sértettek életkora különbözik. Ennek következtében a 14 év feletti és a 14 év alatti sértettek büntetőjogi védelme – az eljárás megindulása szempontjából – nem egyforma, és ez a szabályozás nem ésszerű. Egyrészt a fiatalabb – így fokozottan védendő – korosztályt csak feltételhez kötötten, az idősebb korosztályokat pedig hivatalból védi, másrészt a kevésbé veszélyes cselekmény elkövetője a sértett akarától függetlenül, a nagyobb veszélyt magában hordozó cselekményt megvalósító személy pedig a sértett, illetve törvényes képviselője döntésétől függetlenül büntethető.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

2.5. Az indítványozó a Pécsi Városi Bíróság 5.B.592/2000/14. számú és a Baranya Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 1.Bf.750/2000/62. számú ítéletei ellen alkotmányjogi panaszt nyújtott be. A panaszos bűnösségét a bíróságok a [Btk. 199. §-ában](#) meghatározott bűncselekményben állapították meg és szabadságvesztésre ítélték, amelynek végrehajtását próbaidőre felfüggesztették. Az alkotmányjogi panasz lényege: a [Btk. 199. §-ában](#) a homoszexuálisok és biszexuálisok elleni hátrányos megkülönböztetés nyilvánul meg, amely az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésébe](#) ütközik. Ugyancsak ezt sérelmezi a másik indítványozó, aki az ellene még folyamatban lévő büntető ügy kapcsán nyújtott be utólagos normakontrollra irányuló kérelmet.

3. Az Alkotmánybíróság az eljárásban beszerezte az igazságügy-miniszter véleményét.

II.

1. Az indítványok elbírálásánál releváns, illetve az indítványozók által hivatkozott jogszabályi rendelkezések a következők:

1.1. Az [Alkotmány](#) rendelkezései:

„[2. §](#) (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„[7. §](#) (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.”

„[8. §](#) (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.

(2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

„[15. §](#) A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.”

„[16. §](#) A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létebiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.”

„[54. §](#) (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyekről senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”

„[59. §](#) (1) A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.”

„[60. §](#) (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.

(2) Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon akár egyénileg, akár másokkal együttesen nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolhassa vagy taníthassa.”

„[67. §](#) (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

(2) A szülőket megilleti az a jog, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák.”

„[70/A. §](#) (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

1.2. A [Btk.](#) irányadó rendelkezései:

„Magánindítvány

[31. §](#) (1) A törvényben meghatározott esetekben a bűncselekmény csak magánindítványra büntethető.

(2) A magánindítvány előterjesztésére a sértett jogosult.

(3) Ha a sértett korlátozottan cselekvőképes, a magánindítványt törvényes képviselője is, ha pedig cselekvőképtelen, kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő. Ezekben az esetekben a magánindítvány előterjesztésére a gyámhatóság is jogosult.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

(4) Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

(5) Bármelyik elkövetővel szemben előterjesztett magánindítvány valamennyi elkövetőre hatályos.

(6) A magánindítvány nem vonható vissza."

„Szemérem elleni erőszak

198. § (1) Aki mást erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanságra, vagy ennek eltűrésére kényszerít, vagy másnak a védekezésre, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát fajtalanságra használja fel, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a sértett a tizenkettedik életévét nem töltötte be,

b) a sértett az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll,

c) a sértettel azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen fajtalankodnak.

(3) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszak a (2) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül."

„Természet elleni fajtalanság

199. § Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki ennél fiatalabb, azonos nemű személlyel fajtalankodik, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

„Természet elleni erőszakos fajtalanság

200. § (1) Aki azonos nemű személyt erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanságra vagy ennek eltűrésére kényszerít, vagy védekezésre, illetőleg akaratnyilvánításra képtelen állapotát használja fel fajtalanságra, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a sértett a tizenkettedik életévét nem töltötte be,

b) a sértett az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll,

c) a sértettel azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen fajtalankodnak.

(3) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett természet elleni erőszakos fajtalanság a (2) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül."

„Megrontás

201. § (1) Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel közösül, valamint az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét meg nem haladott személlyel fajtalankodik, büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

„209. § A 197. § (1) bekezdésében, a 198. § (1) bekezdésében, valamint a 201. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott bűncselekmények csak magánindítványra büntethetők, kivéve, ha azokkal összefüggően nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek."

„Értelmező rendelkezés

210. § A 197–198. § és a 200. § alkalmazásában a tizenkettedik életévét be nem töltött személyt védekezésre képtelennek kell tekinteni."

„210/A. § (2) E Cím alkalmazásában fajtalanság: a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál."

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

2. Az Alkotmánybíróságnak a jelen ügyben olyan magatartás büntetendőségének alkotmányossági kérdéseiben kellett dönteni, amelyet Európában hagyományosan büntetőjogi eszközökkel üldöztek, de amelynek jogi megítélése az utóbbi fél évszázad alatt jelentősen megváltozott. Ezért az Alkotmánybíróság részletes jogtörténeti és jog-összehasonlító elemzést végzett, valamint áttekintette az európai nemzetközi intézmények releváns állásfoglalásait.

2.1. Az európai államok – főként a 12. század végétől – nagy szigorral léptek fel a természet elleni fajtalanság formái ellen. Az azonos nemű személyeknek, elsősorban a férfiaknak a szodómia gyűjtőfogalmába tartozó szexuális kapcsolatát rendszerint halálbüntetéssel, annak is különösen kegyetlen módjaival sújtották. A felvilágosodás büntetőjogi eszméi hatottak a homoszexualitás büntetőjogi szabályozására is. Beccaria 1764-ben megjelent, a modern büntetőjog alapművének tekintett értekezésében helytelenítette, hogy a homoszexualitás ellen az állam a büntetőjog eszközeivel lép fel. A 19. században általánossá vált a büntetőjogi felelősség szűkítése, illetve a büntetés lényeges enyhítése.

Az európai államokban igen változatosan alakultak a heteroszexuális, illetve a homoszexuális kapcsolatokat az abban résztvevők életkorára tekintettel büntető rendelkezések. A jogrendszerek többségében magasabban határozták meg az ún. beleegyezési vagy másképpen az ún. védett korhatárt az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatoknál. Mivel eredendően a férfiak homoszexuális cselekményeit büntették, a védett kor határa nem csak a heteroszexuális, hanem a lesbikus kapcsolat büntetendőségéhez képest is magasabb volt. A 20. század utolsó évtizedeit azonban a homoszexuális és a heteroszexuális magatartásokat szankcionáló büntetőjogi rendelkezések egységesítése jellemezte. A folyamat elhúzódó voltát jól jellemzi, hogy az Egyesült Királyság (Anglia, Skócia, Wales, Észak-Írország) területén – hosszas parlamenti vita után – 2001. január 8-án lépett életbe a korábbi büntető törvényeket módosító, a homoszexuális és heteroszexuális kapcsolat eltérő szabályozását megszüntető törvény. Az Európai Unió tagállamai közül jelenleg csak Ausztriában van hatályban a szexuális orientáció szerint eltérő büntető rendelkezés (StGB § 209), azonban ezt az Alkotmánybíróság a 2002. június 21-én hozott határozatával alkotmányellenesnek nyilvánította.

2.2. Az európai demokratikus államok – több esetben nagy vitával kísért – jogalkotási lépései szorosan összekapcsolódtak a nemzetközi szervezetek által megfogalmazott elvárásokkal. Az Európai Unió szervezeteinek a jelen ügyben releváns dokumentumai az alkotmányosság megítélésében nem jelentenek nemzetközi jogi kötelezettségeket. Ugyanakkor a határozatok az európai demokratikus társadalmakban zajló folyamatok elemzésén és a tapasztalatok összegezésén alapultak, így az Alkotmánybíróság a döntés előkészítése keretében áttekintette azokat is.

Az Európai Parlament 1984-ben fogadott el először olyan határozatot, amelyben felszólította a tagállamokat, hogy egyrészt szüntessék meg a felnőttek közötti beleegyezéssel történő homoszexuális kapcsolat büntetendőségét, másrészt azonosan határozzák meg a homoszexuális és a heteroszexuális kapcsolat beleegyezési korhatárát. Ezt követően az emberi jogok helyzetét értékelő éves jelentésekben, valamint 1994-ben és 1998-ban külön határozatban is állást foglalt a homoszexuálisok és lesbikusok egyenlő jogainak tárgyában, és ismételten sürgette a szexuális orientáción alapuló büntetőjogi rendelkezéseknek, ezen belül az eltérően megállapított beleegyezési korhatárnak megszüntetését. Az 1998-ban hozott külön határozatban megerősítette, hogy nem adja hozzájárulását olyan állam tagfelvételéhez, amelynek jogalkotása vagy politikája sérti a homoszexuális személyek emberi jogait.

2.3. Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben kitüntetett figyelmet fordított az emberi jogok védelme európai intézményeinek: az Emberi Jogok Európai Bizottságának (a továbbiakban: Bizottság) és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság), valamint az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (a továbbiakban: Közgyűlés) a vizsgált kérdés szempontjából releváns dokumentumaira.

A homoszexuális magatartások büntetőjogi szabályozása tárgyában a Bíróság határozataiban [Eur. Court. H.R., Dudgeon v. United Kingdom judgment of 22 October 1981, Series A no. 45; Eur. Court. H.R., Norris v. Ireland judgment of 26 October 1988, Series A no. 142; Eur. Court. H.R., Modinos v. Cyprus judgment of 22 April 1993, Series A, no. 259; Eur. Court. H.R., A.D.T. v. United Kingdom judgment of 31 July 2000] kifejtett álláspontok lényege az alábbiakban összegezhető:

Az önkéntes beleegyezésen alapuló homoszexuális cselekmények büntetendővé nyilvánítása az állam beavatkozása a magánélet, illetőleg az abban foglalt szexuális élet tisztelgetben tartásához való jogba [az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt, és az [1993. évi XXXI. törvénnyel](#) kihirdetett Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 8. Cikk]. Az állami beavatkozás a magánélet legintimebb aspektusát, az emberi személyiség lényegi megnyilvánulását érinti, ezért az állam csak különösen komoly okokból élhet vele.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

A Bíróság meglehetősen nagyfokú mérlegelést biztosít a nemzeti államoknak, hogy döntsenek az erkölcs védelme, illetve mások jogainak és szabadságának védelme érdekében az adott társadalomban szükséges eszközökről. Ez különösen érvényes annak az életkornak meghatározására, amelynek eléréséig indokolt, hogy a büntetőjog eszközeivel is védjék a fiatalokat olyan szexuális magatartástól, amellyel esetleg kirekeszthetik magukat a társadalom többségéből és amelyet esetleg maguk is megbánnak majd értebb korukban. A Bíróság álláspontja szerint a büntetőjogi eszközök a demokratikus társadalomban is szükségesek lehetnek az életkoruk miatt különösen kiszolgáltatottak megrontása és szexuális kizsákmányolása elleni védelemben.

A Bíróság abban, hogy a férfiakat sújtó büntető rendelkezések és a heteroszexuális kapcsolatokra, illetve a leszbikus kapcsolatokra vonatkozó büntető rendelkezések közötti eltérés diszkriminatív-e, nem foglalt állást. A Bíróság álláspontja szerint az Egyezmény 8. Cikke sérelmének megállapítása esetén nem volt szükség a további vizsgálódásra.

A Bizottság az Egyezmény 8. és 14. Cikkeinek együttes értékelése alapján döntött a jelen vizsgálat szempontjából releváns ún. Sutherland ügyben. [No. 25186/94, 1/7/1997]. A Bizottság a beleegyezési korhatár kérdésében az Angliában és Észak-Írországbán akkor hatályos szabályozást sérelmező panasz vizsgálata során nem találta objektíve és ésszerűen igazolhatónak azt, hogy a férfiak közötti homoszexuális kapcsolatok esetében magasabb legyen a beleegyezési korhatár, mint a leszbikus és a heteroszexuális kapcsolatoknál. A büntető törvény ennek megfelelő rendelkezéseit és azok alkalmazását a magánélet tisztelgéshez való jog tekintetében az Egyezményt sértő diszkriminációnak minősítette. A Bíróság végül is érdemben nem foglalt állást, mivel a sérelmezett jogi szabályozás időközben megváltozott. [Eur. Court H.R., Sutherland v. United Kingdom judgment (striking out) of 27 March 2001].

A Bizottság ezt az ügyet megfelelő alkalomnak tekintette, hogy az elmúlt húsz év változásainak tükrében újragondolja a korábbi esetjogot és úgy találta, hogy – eltérően a korábbi álláspontjától – nincs ésszerű és objektív indok a legálisan létesíthető homoszexuális és a heteroszexuális cselekmények eltérő korhatárainak fenntartására, illetve az eltérő életkor meghatározása nem arányos eszköz a szándékolt célok elérésére. A Bizottság nem ismerte el az eltérő büntetőjogi megítélés elfogadható igazolásának azt, hogy a társadalom a heteroszexuális életformát támogatja és elítéli a homoszexualitást.

A Bizottság a 14. Cikk tekintetében emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény olyan megkülönböztetés ellen nyújt védelmet, amely megfelelő indokok nélkül különbözően kezeli a lényegében hasonló helyzetben lévő személyeket. Az eltérő kezelés különösen akkor sérelmes, ha nem törvényes célt szolgál, vagy nincs meg az ésszerű arányossági viszony az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt célok között. Ugyanakkor a Bizottság elismerte, hogy az államok bizonyos mérlegelési szabadsággal rendelkeznek annak megítélésében, hogy vajon igazolják-e és milyen mértékű különbségek igazolják a hasonló helyzetek eltérő kezelését.

A Bíróságnak a homoszexuális magatartás büntetőjogi üldözése tárgyában hozott első döntésével egy időben, 1981-ben a Közgyűlés is megnyilatkozott a homoszexuális személyek jogainak védelmében. A Közgyűlés határozatban hívta fel az Egészségügyi Világszervezetet, hogy a homoszexualitást törölje a betegségek nemzetközi jegyzékéből (ez megtörtént 1991-ben), továbbá ajánlást fogadott el a homoszexuálisok elleni diszkrimináció különböző formái, többek között az eltérő beleegyezési korhatárok megszüntetése tárgyában. Közel húsz év elteltével, a Közgyűlés 2000. szeptember 26-án elfogadott ajánlásában értékelte ismét átfogóan a homoszexuálisok helyzetét. A Közgyűlés felhívta a Miniszteri Bizottságot: szólítsa fel a tagállamokat arra, hogy a büntetőjogban azonosan határozzák meg a homoszexuális és a heteroszexuális cselekmények alsó korhatárát.

3. Az Alkotmánybíróság az indítványok elbírálásánál követte az [Alkotmány 70/A. §-a](#) értelmezése tekintetében kialakult gyakorlatát (ennek legutóbbi összegezése: 1320/B/1996. AB határozat, ABK 2002. április, 184., 186.), valamint figyelembe vette a homoszexualitásról, illetve a szexuális irányultság és a diszkrimináció-tilalom összefüggéséről a korábbi határozatokban kifejtett álláspontját.

3.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában – a 70/A. § (1) bekezdésének szó szerinti szövegétől eltérően – nem csupán az [Alkotmány](#)ban biztosított jogokra, hanem az egész jogrendszerre kiterjedően alkalmazza a diszkrimináció tilalmát. Ennek alapja az [Alkotmány](#) két rendelkezésének: az emberi jogok, illetve az állampolgári jogok megkülönböztetés nélküli biztosítását előíró 70/A. §-nak, valamint a mindenkit veleszületetten és elidegeníthetetlenül megillető emberi méltósághoz való jogot rögzítő 54. § (1) bekezdésnek egymásra tekintettel történő értelmezése és alkalmazása [[61/1992. \(XI. 20.\) AB határozat](#), ABH 1992, 280., 281.].

Az Alkotmánybíróság már legelső döntéseinek egyikében megállapította és azóta következetesen alkalmazza, hogy a diszkrimináció tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát. Az állam joga – s egyben bizonyos körben kötelezettsége is –, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket [[61/1992. \(XI. 20.\) AB határozat](#), ABH 1992, 280., 282.]. A megkülönböztetés tilalma nem az eredményre, hanem az eljárásra vonatkozik, arra, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie; azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni [[9/1990. \(IV. 25.\) AB határozat](#), ABH 1990, 46., 48.].

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Az Alkotmánybíróság rámutatott: „Az a kérdés, hogy a megkülönböztetés az alkotmányos határok között maradt-e, csakis a mindenkor szabályozás tárgyi és alanyi összefüggéseiben vizsgálható [...]. Az egyenlőségnek az adott tényállás lényeges elemére nézve kell fennállnia. Ha azonban adott szabályozási koncepción belül eltérő szabályozás vonatkozik valamely csoportra, ez a megkülönböztetés tilalmába ütközik, kivéve, ha az eltérésnek kellő súlyú alkotmányos indoka van.” [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73., 77–78.]

A 30/1997. (IV. 29.) AB határozat kifejtette, hogy az Alkotmánybíróság más mércét alkalmaz az alkotmányos alapjogokat érintő diszkriminációra (a szükségesség/arányosság tesztjét), és más mércét arra az esetre, ha a diszkrimináció-tilalmat az alapjogokon kívüli egyéb jogok tekintetében vizsgálja (ABH 1997, 130., 140.). Az alapjognak nem minősülő, egyéb jogra vonatkozó hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság általános személyiségi jogával, és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs a tárgyilagossági mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197., 200.]. Az önkényes, ésszerű indok nélküli megkülönböztetés sérti az emberi méltóság alapját, „mert ilyen esetben a törvényhozó bizonyosan nem kezeli az érintetteket egyenlő méltóságú személyként, s nem értékeli valamennyi érintett szempontjait hasonló figyelemmel és méltósággal.” [1/1995. (II. 8.) AB határozat, ABH 1995, 31., 47.] A diszkrimináció tilalma még azonos szabályozási koncepción belül sem jelenti az eltérő szabályozás akadályát, ha az nem önkényes, a megkülönböztetésnek van kellő indoka és objektív ismérveken nyugszik [1406/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 497., 500.]. Annak megítélésénél, hogy a megkülönböztetés indoka ésszerű-e, azaz nem önkényes-e, tekintettel kell lenni a törvény céljára is [30/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 130., 140.].

3.2. Az Alkotmánybíróság igen részletesen elemezte a szexuális irányultság kérdéseit és alkotmányos megközelítésének lehetőségeit az egyesülési szabadság és a gyermek védelmére vonatkozó állami kötelezettség ütközése kapcsán szükségessé vált alkotmányértelmezésnél. A 21/1996. (V. 17.) AB határozat rendelkező részében az Alkotmánybíróság megállapította: a gyermeknek az a joga, hogy az állam részéről a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön, az állam alkotmányos köteletségét alapozza meg a gyermek fejlődésének védelmére. Az Alkotmány 67. §-a értelmében az államnak a gyermeket a fejlődésére káros hatásokon kívül az olyan kockázattalállásoktól is meg kell óvnia, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére (ABH 1996, 74.).

3.3. A szexuális irányultság – mint a megkülönböztetés alapja – kérdésével az Alkotmánybíróság eddig két döntésben foglalkozott.

Az azonos nemű személyek közötti házasságkötés és élettársi kapcsolat elismerésének alkotmányossági vizsgálata nyomán az Alkotmánybíróság a 14/1995. (III. 13.) AB határozatban elutasította, hogy a házasságnak a nő és férfi életközösségeként való meghatározása alkotmányértő diszkrimináció. Ugyanakkor megállapította: két személy tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, hogy az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevételére alapján az együtt élő személyek nemétől függetlenül igényt tarthat jogi elismerésre. (ABH 1995, 82., 84.) Az élettársak különböző, vagy azonos nemhez tartozásának kérdése a hátrányos megkülönböztetés összefüggésében jelentkezik. (ABH 1995, 82., 85.) Az élettársak fogalmát meghatározó törvényi rendelkezés alkotmányossága nem bírálható el önmagában, hanem attól függ, hogy az elosztandó jogok és kötelesek szempontjából hasonló helyzetben lévő személyek között ezt az elosztást az emberi méltósághoz való jog tiszteletben tartásával, azaz a személyek egyenlőként kezelésével, mindegyikük szempontjainak hasonló körültekintéssel, figyelemmel, elfogulatlansággal és méltányossággal való értékelése alapján végzik-e el. (ABH 1995, 82., 86.)

A Btk. 203. §-ban vérfertőzésként meghatározott különböző magatartások büntetendőségének alkotmányossági vizsgálatánál arra a kérdésre kellett választ adni: sérti-e az Alkotmány 70/A. §-ában megfogalmazott diszkrimináció tilalmát az, hogy a törvény csupán az azonos nemű testvérek szexuális kapcsolatát bünteti. A vizsgált tényállás ugyanis nem nyilvánította bűncselekménnyé a különböző nemű testvérek közötti fajtalanságot, azaz a szexuális irányultság alapján tett különbséget az azonos nemű és a külön nemű testvérek között.

A 20/1999. (VI. 25.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés az Alkotmány 70/A. §.(1) bekezdésében megjelölt „egyéb helyzet” szerinti különbségtétel. Megítélésénél azt kell vizsgálni, hogy van-e a megkülönböztetésnek „tárgyilagossági mérlegelés szerint ésszerű oka”. A vizsgált esetben ilyen okot az Alkotmánybíróság nem talált. Álláspontja szerint nem indokolható ésszerűen a külön nemű testvérek közötti fajtalanság és az azonos nemű testvérek közötti fajtalanság eltérő büntetőjogi megítélése. Nem igazolható az sem, hogy eltérő lenne ezek társadalomra veszélyessége. (ABH 1999, 159., 163.)

III.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Az indítványok az alábbiak szerint megalapozottak:

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a [Btk. 199. §-a](#) sérti az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdését](#), mert objektív ismérvek alapján nem igazolható, így önkényes megkülönböztetést tesz a szexuális irányultság szerint az olyan 18 éven felüli személyek között, akik 14–18 év közötti személyekkel beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot létesítenek.

Ugyancsak az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésének](#) sérelme miatt alkotmányellenes a [Btk. 200. §-a](#). Nincs a tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű oka annak, hogy a szemérem elleni erőszakot és a természet elleni fajtalanságot elkövetők cselekményét – önmagában a szexuális irányultságuk alapján – a törvényhozó különböző bűncselekménynek minősítse, továbbá annak sem, hogy a cselekmény büntetendőségének magánindítványhoz kötését eltérően szabályozza.

1. A [Btk. 199. §](#) alkotmányosságának kérdésében az Alkotmánybíróság – az indítványok fő érvelésének megfelelően – nem a valamely magatartás bűncselekménnyé nyilvánítása vizsgálatánál szokásosan alkalmazott általános alapjogi, ún. „szükségesség/arányosság” teszt alapján döntött [ennek lényege összefoglalva: [18/2000. \(VI. 6.\) AB határozat](#), ABH 2000, 117., 123–124.], hanem a testvérek közötti fajtalanság büntetendőségének alkotmányossági megítélésénél alkalmazott ún. „ésszerűségi” teszt szempontjai szerinti elemzést végezte el. Ennek első lépéseként az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szabályozás szempontjából kik tekinthetők homogén csoportnak. Ezt követően vizsgálta, hogy a büntetéssel fenyegetett magatartás meghatározásakor a törvényalkotó az alkotmányos követelményeknek megfelelően különböztetett-e a 18 éven felüli elkövetők, illetve a 14–18 év közötti sértettek (dogmatikailag: passzív alanyok) között: mindegyikük szempontjait hasonló figyelemmel és méltányossággal értékelte-e akkor, amikor az egyetértő, kölcsönös beleegyezésen alapuló homoszexuális kapcsolatot büntetni rendelte, a heteroszexuális kapcsolatot viszont nem.

1.1. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a [Btk. 199. §-a](#) alkotmányosságának megítélésénél egymással összehasonlítható csoportot alkotnak azok a 18 éven felüli személyek, akik náluk fiatalabb, de a 14. évüket már betöltött személyekkel létesítenek beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot. E személyek csoportján belül a [Btk. 199. §-a](#) következtében a megkülönböztetés kizárólag a 18 éven felüli férfi vagy nő konkrét esetben megnyilvánuló szexuális irányultsága alapján történik.

A törvényalkotó a [Btk. 199. §-ában](#) meghatározott bűncselekmény jogi tárgyát az ifjúság egészséges irányú szexuális fejlődésében határozza meg. Az [Alkotmány 67. § \(1\) bekezdése](#) alapján e korosztály minden egyes tagjával szemben fennáll az állam alkotmányos kötelezettsége, hogy védelmet nyújtson a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez, így az egészséges szexuális fejlődéshez is. A védelem jogi felelősségi eszközei között helye van a büntetőjogi büntetésnek is. A büntetőjog eszközei is szükségesek lehetnek annak érdekében, hogy az állam megóvja e korosztályt egyrészt a személyiségfejlődésre káros hatásoktól, másrészt az olyan kockázatvállalásoktól, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére [[21/1996. \(V. 17.\) AB határozat](#), ABH 1996, 74.]. A 14–18 éves korosztályon belül a [Btk. 199. §-a](#) következtében kizárólag az adott fiatal fiú vagy leány konkrét esetben megnyilvánuló szexuális irányultsága szolgál alapul arra, hogy az állam büntetőjogi eszközökkel avatkozzon be a felnőtt személlyel létesített szexuális kapcsolatba.

1.2. A törvényhozónak szükségképpen megkülönböztetéseket kell tennie, amikor kijelöli, hogy az ifjúság, a gyermekek védelme érdekében milyen magatartásokra kíván reagálni büntetőjogi büntetéssel. Az Alkotmánybíróság e döntésben is megerősíti, hogy az ifjúság egészséges szexuális fejlődését szolgáló büntetőjogi eszközök meghatározása törvényhozói kompetencia, így a demokratikus többségi vélemény és érzület érvényesülésének tere [[21/1996. \(V. 17.\) AB határozat](#), ABH 1996, 74., 82.]. A törvényhozó azonban köteles figyelembe venni azokat a korlátokat is, amelyek az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdéséből](#) következnek.

A büntető törvénnyel szemben is követelmény, hogy a nem alapjogokat érintő megkülönböztetés ne legyen indokolatlan, azaz ne legyen önkényes, ne sértse a mindenkit veleszületetten és elidegeníthetetlenül megillető emberi méltóságot. A heteroszexuális, illetve a homoszexuális irányultság egyaránt az emberi méltóság lényegéhez tartozik, szétválasztásukra, az érintett személyek méltóságának nem egyenlő kezelésére kivételes indokok szükségesek. Ilyen például a házassághoz való jog tekintetében a homoszexuális irányultság megkülönböztetése [[14/1995. \(III. 13.\) AB határozat](#), ABH 1995, 82., 84.].

A büntető törvénnyel történő megkülönböztetésnek kellő súlyú alkotmányos indokon kell alapulnia. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság ilyen indokot nem állapított meg. Az [Alkotmány 67. § \(1\) bekezdéséből](#) következő állami kötelezettség sem elegendő súlyú alkotmányos indok arra, hogy a gyermekek egészséges szexuális érését a felnőttek befolyásától büntetőjogilag védő szabályok a védett kortól különbözően határozzák meg csupán attól függően, hogy a szexuális kapcsolat azonos vagy különböző nemű személyek között létesül.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

A heteroszexuális és a homoszexuális érés folyamatában meglévő esetleges eltéréseket kétségtelenül felerősíti a homoszexuális kapcsolatot meg nem értéssel, illetve elutasítással fogadó társadalmi környezet. [Ezt igen részletesen elemezte az Alkotmánybíróság a [21/1996. \(V. 17.\) AB határozatban](#), ABH 1996. 74.] Különbségek mutathatóak ki a fiúk és a lányok között is a serdülőkorú személyiségfejlődésében. Történelmileg ezek az eltérések vezettek – többek között – a férfiak és a nők közötti szexuális kapcsolat eltérő büntetőjogi megítéléséhez az európai országok többségében.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban ezek a különbségek nem jelentenek ésszerű és objektív igazolást arra, hogy az állam különbözőképpen határozza meg a védett kort. Sem az [Alkotmány 67. § \(1\) bekezdéséből](#), illetve 15. §-ából, sem pedig – az [Alkotmány 7. § \(1\) bekezdésére](#) figyelemmel – a gyermekek jogaival kapcsolatos nemzetközi kötelezettségvállalásból (a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló [1991. évi LXIV. törvény](#)) nem következik, hogy az állam önmagában a szexuális irányultság alapján különböző mértékben avatkozzon be ebbe a komplex, az ember személyiségének kiteljesedése szempontjából rendkívül fontos és bonyolult folyamatba a jogi felelősség rendjében lesgzigorúbb és az alapvető emberi jogokat szükségképpen érintő büntető hatalom eszközeivel.

Természetesen a törvényhozó megítélésére tartozik, hogy a büntetőjogi szabályozás megfelel-e a gyermekek védelmével kapcsolatos állami kötelezettségnek, vagy pedig vannak olyan, a fiatalkorú és a felnőtt közötti függő, alárendeltségi viszonyból adódó élethelyzetek, amelyekben a 14–18 éves korosztályokat további magatartások bűncselekménnyé nyilvánításával kell védeni a 18 éven felüliekkel létesített szexuális kapcsolatok ellen. Az Alkotmánybíróság ezúttal is hangsúlyozza: nem jogosult arra, hogy új bűncselekményi tényállások megállapítására kötelezze a jogalkotást, sem arra, hogy különös részi tényállások részleges megsemmisítésével addig nem büntetendő magatartásokat is büntethetővé tegyen. Köteles viszont az alkotmányellenesnek minősülő jogszabályt – jelen esetben a [Btk. 199. §-t](#) – megsemmisíteni. [[20/1999. \(VI. 25.\) AB határozat](#), ABH 1999, 159., 163.]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint, ha az indítvánnyal támadott jogszabályt, vagy annak egy részét az [Alkotmány](#) valamely rendelkezésébe ütközőnek minősíti, és ezért azt megsemmisíti, akkor a további alkotmányi rendelkezés sérelmét – a már megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel összefüggésben – érdemben nem vizsgálja [[29/2000. \(X. 11.\) AB határozat](#), ABH 2000, 193., 200.]. Mivel megállapította a [Btk. 199. §-ának](#) alkotmányellenességét az [Alkotmány 70/A. §](#) alapján, nem találta szükségesnek, hogy a vizsgálatot tovább folytassa az [Alkotmány 8. § \(1\)–\(2\) bekezdése](#), az 59. § (1) bekezdése, a 60. § (1)–(2) bekezdése, valamint a 2. § (1) bekezdése tekintetében.

2.1. A [Btk. 200. § \(1\) bekezdésében](#) meghatározott és az (1)–(3) bekezdése szerint büntetendő természet elleni erőszakos fajtalanság, valamint a [Btk. 198. § \(1\) bekezdésében](#) meghatározott és az (1)–(3) bekezdése szerint büntetendő szemérem elleni erőszak tényállásai az elkövetési magatartások és a büntetések tekintetében teljesen azonosak. A törvényhozó az azonos elkövetési magatartást – az erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel fajtalanságra vagy ennek eltűrésére kényszerítést, továbbá a védekezésre, illetőleg az akaratnyilvánításra képtelen állapot felhasználását fajtalanságra – a büntetési tételek és a súlyosabb büntetést megalapozó minősítő körülmények azonosságából kikövetkeztethetően a társadalomra azonos fokban veszélyesnek tekinti.

A [Btk. eredeti 198. §-a](#) szerint a szemérem elleni erőszak csak házasságon kívül volt elkövethető. Ebből logikailag következett, hogy a szemérem elleni erőszak tettese és a sértettje csak különböző nemű személy lehetett. Mivel az azonos nemű személy sérelmére elkövetett erőszakos fajtalanság fogalmilag nem valósulhatott meg házasságon belül, a magatartás megbüntetéséhez külön bűncselekményre volt szükség. Az 1997. szeptember 15-én hatályba lépett módosítás elhagyta a házassági életközösségre utalást. Ennek következtében az elkövető magatartásának büntető törvénybeli különartása az azonos elkövetési magatartás, az azonos minősítő körülmények és az azonos büntetési tételek mellett, kizárólag az elkövető szexuális irányultságán alapszik. Az Alkotmánybíróság nem látta ésszerű és objektíve igazolható indokát ennek a megkülönböztetésnek.

2.2. Az Alkotmánybíróság az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésébe](#) ütközőnek ítélte a szemérem elleni erőszak és a természet elleni fajtalanság alapesetei közötti – a [Btk. 209. §-ának](#) rendelkezéséből következő – azt a törvényi megkülönböztetést, hogy a szemérem elleni erőszak elkövetője csak a sértett magánindítványára, a természet elleni erőszakos fajtalanság elkövetője a sértett akaratától függetlenül büntetendő.

Az erőszakos szexuális cselekmények büntethetőségének magánindítványhoz kötése a sértett magánszférájának védelmét szolgálja. A törvényhozó kompetenciája annak eldöntése, hogy a szexuális bűncselekmények elkövetőinek feltétlen megbüntetését, avagy a sértettek kíméletét tartja-e fontosabb érdeknek. A törvényhozónak kell eldöntenie, hogy mely bűncselekmények esetében állapít meg büntető anyagi jogi kivételeket a legalitás büntetőjogi alapelve alól, és amennyiben a szexuális bűncselekmények körében – a sértett kíméletére tekintettel – indokoltnak tartja ilyen kivétel megállapítását, akkor az mely esetekre érvényes.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

A jogalkotó tehát a közérdek (a bűncselekmények üldözésének állami kötelezettsége) és a magánérdek (a sértett kímélete vagy a sértett magánszférájának tiszteletben tartása) egymáshoz viszonyított fontossága alapján dönt. Foglалhat állást úgy, hogy bizonyos bűncselekmények meghatározott eseteiben a magánérdek megelőzi a közérdeket, s ezért a büntethetőséget a magánindítványtól teszi függővé, de akként is dönthet, hogy a klasszikus értelemben felfogott legalitás elve kap elsőbbséget.

A szemérem elleni erőszak és a természet elleni erőszakos fajtalanóság sértettjei homogén csoportot alkotnak. A heteroszexuális és a homoszexuális erőszakos bűncselekmény esetében az elkövető a sértettek szexuális szabadságát, végső soron emberi méltóságát sérti meg. A sértett szempontjából véletlen, hogy heteroszexuális- vagy homoszexuális irányultságú elkövető „áldozatává” válik-e; a saját magánszférájának kímélete szempontjából közömbös, hogy milyen az elkövető szexuális preferenciája. Nem indokolható, hogy a büntetési tételekből következően a törvényalkotó által a társadalomra azonos fokban veszélyesnek ítélt erőszakos szexuális cselekmények közül az egyiket, mégpedig a homoszexuális elkövető által megvalósított cselekményt a törvényhozó a sértett kíméleti elvének feladásával nyilvánít mégiscsak nagyobb fokban veszélyesnek. Ez ugyanis éppen a sértettekkel szemben diszkriminatív: azzal jelzi a bűncselekmény társadalomra veszélyességének fokát, hogy a sértettet saját szexuális orientációjától függetlenül zárja ki a magánszféra védelmére rendelt magánindítvány előterjesztési jog áldásaiból. A sértett – egyszerűsítő túlzással kifejezve – kétszeresen válik az elkövető áldozatává: nemcsak, hogy elszenvedi a szexuális erőszakot, de azt is el kell szenvednie, hogy az ő esetében a [Btk.](#) feladja a kíméleti elvet.

A törvényalkotónak tehát azt kell eldöntenie, hogy a homogén sértetti csoport minden tagjára érvényes-e a sértett kíméletének elve, avagy egyikre sem. Az előbbi esetben a magánindítványra büntethetőség feltételét az erőszakos természet elleni fajtalanóság alapesetére is ki kell terjesztenie, az utóbbiban pedig azt a heteroszexuális erőszak esetében is meg kell szüntetnie. Köztes vagy egyes megoldás nincs, ha a kezelés nem egységes, akkor az a szexuális bűncselekmények áldozatainak homogén csoportján belül egyesek részére nézve önkényesen, tehát alkotmányellenesen diszkriminatív.

Az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdéséből](#) következő korlátok nem csupán valamely magatartás bűncselekménnyé nyilvánításánál veendő figyelembe, hanem a büntethetőségi feltételek szabályozásánál is; meghatározásuknál sem tehető különbség kizárólag a szexuális irányultság alapján.

A szemérem elleni erőszaknál és a természet elleni erőszakos fajtalanóságnál a magánindítványra büntethetőség eltérése az elkövetők oldalán is diszkriminatív: a heteroszexuális erőszak potenciális elkövetőinek „szabad” abban bizakodniuk, hogy a sértett esetleg nem terjeszt elő magánindítványt, a homoszexuális elkövetőknek viszont az ilyen bizakodásra nincs lehetőségük. Természetesen egyetlen elkövetőnek sincs alkotmányos joga arra, hogy kizárólag a sértett magánindítványára vonják felelősségre. Az elkövetőknek, így a homoszexuális elkövetőknek is ahhoz van joguk, hogy az állam másokkal egyenlő méltóságú személyként kezelje őket.

A büntető törvény címzettje általában mindenki (figyelmen kívül hagyva, hogy egyes tényállások csak speciális elkövetői körökre, például a hivatalos személyekre vonatkozhatnak). A címzetteknek viszont tudniuk kell, mi a jogalkotói üzenet, legyen az bármi, például akár az is, hogy bizonyos bűncselekmények esetében a sértett elhatározásától függhet az elkövető büntethetősége. Ha a jogalkotó valamely bűncselekmény esetében a magánindítványt büntethetőségi feltételként határozza meg, azzal az adott bűncselekmény bármely potenciális elkövetője előre tisztában lehet, minthogy a büntető törvényből ez világosan kiderül. Nem indokolható – a törvény szerint azonosan büntetendő – heteroszexuális és homoszexuális erőszak elkövetői közötti olyan különbségtétel, amely az előbbieket esetében eltérhetőnek véli, hogy a sértetti akaratot, mint kockázat-csökkentési tényezőt figyelembe vegyék, míg az utóbbiak esetében ezt elfogadhatatlannak tekinti.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát nem nyugszik ésszerű indokokon, ezért önkényes az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása feltételének és a sértett általános személyiségi jogának, ezen belül a magánszférához, a magánítokhoz fűződő jogainak megkülönböztetett kezelése – önmagában az elkövető szexuális irányultságára alapítottn.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a [Btk. 200. §-a](#) – a [Btk. 198. §-ával](#) összefüggésben – az [Alkotmány 70/A. §-ának \(1\) bekezdésébe](#) ütközik, ezért azt megsemmisítette. Mivel nem magát a bűncselekmény meghatározását, hanem a [Btk. 198. §-ától](#) való külön-tartását tekintette alkotmányellenesnek, a megsemmisítés csupán a büntetendő magatartások külön törvényhelyben történő meghatározását érinti, azonban nem érinti e magatartások büntetendőségét a [Btk. 198. §-a](#) alapján.

IV.

1. Az indítványok az egyéb részekben megalapozatlanok, illetve tárgytalanná váltak, továbbá elbírálásuk nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

1.1.1. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a [Btk. XIV. Fejezet](#) II. Címe, a „fajtalankodik”, „fajtalanság” szavak használata, illetve a közösülés és a fajtalanság megkülönböztetése nem függ össze az [Alkotmány 60. § \(1\) bekezdésében](#) biztosított gondolat szabadsággal, a lelkiismereti és vallásszabadsággal.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem sérti az [Alkotmány 54. § \(1\) bekezdését](#) az, hogy a törvényhozó a szexuális szabadságot, illetve a fiatalok egészséges szexuális érését védő tényállások közös jogi tárgyaként a „nemi erkölcsöt” jelöli meg. A törvényhozónak jogában áll, hogy a szexuális viselkedéseket szabályozó, bizonyos szexuális magatartásokat tiltó erkölcsi normák egy részét büntetőjogi szankciókkal is megerősítse. Ettől különböző kérdés, hogy ennek során érvényesülnek-e a büntető hatalom alkotmányos kötöttségéből következő követelmények.

Nem állapítható meg összefüggés a [Btk. 210/A. § \(2\) bekezdésében](#) adott, a büntető jogszabályok módosításáról szóló [1993. évi XVII. törvény 49. §-ával](#) beiktatott, a korábbi egységes és következetes jogalkalmazói értelmezésnek megfelelő törvényi értelmezés és az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdése](#) között. A törvényhozó, amikor a közösülést és a fajtalanságot külön büntetőjogi fogalomként kezeli, a bűncselekmények elkövetési magatartásait jelentő szexuális aktusok és nem az elkövetők között különböztet. Az értelmező rendelkezés világosan és érthetően elhatárolja a külön törvényhely alapján büntetendő elkövetési magatartásokat. A megrontás és a vérfertőzés ([Btk. 203. §](#)) törvényi tényállásánál ennek a büntetőjogi felelősség eltérő meghatározása miatt alapvető jelentősége van. Az a törvényhozói döntés, hogy az azonos fokban veszélyesnek ítélt erőszakos közösülést és erőszakos fajtalanságot két törvényi rendelkezésben külön helyezi el ([Btk. 197. és 198. §](#)), jelen esetben nem vet fel alkotmányossági kérdést.

Az Alkotmánybíróság nem állapította meg az emberi méltóság sérelmét a „fajtalankodás”, „fajtalanság” kifejezések tekintetében. A jogban használt nyelvi kifejezések társadalmi és szakmai konvenciókon, kulturális és jogi tradíciókon alapulnak. A hagyományosan büntetendő magatartásoknál terminus technicus-ként tovább élnek olyan kifejezések, amelyek a régi magyar köznyelv vagy jogi nyelv maradványai, és amelyek a mai köznyelvből már kihaltak, illetve már egyáltalán nem, vagy nem az eredeti értelmüknek megfelelően használatosak. Ilyen például a hűtlenség ([Btk. 145. §](#)), vagy a kerítés ([Btk. 207. §](#)) alcím, illetve a kéjelgés mint elkövetési magatartás ([Btk. 205. §](#)). E körbe tartoznak a sérelmezett kifejezések is.

A törvényi szóhasználat sérthet alkotmányos jogot, ha a kifejezések pontatlanok, nem elég szabatosan határolják el a nyelvi formula segítségével az eltérő magatartásokat, avagy téves azonosításra vagy prejudikálásra adnak lehetőséget. A törvény a fajtalanság, fajtalankodás szavak használatával – a kifejezést értelmezéssel kiegészítve – a tiltott szexuális viselkedések körén belül a közösüléstől eltérő minden más magatartás pontos és egyértelmű leírását adja.

1.1.2. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a [Btk. 201. § \(1\) bekezdése](#) nem jelenti az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésének](#) sérelmét a tekintetben, hogy a 12–14 év közötti személyekkel közösülést tiltó rendelkezés az igen kis korkülönbségű résztvevők szexuális kapcsolatát is kriminalizálja. Alapvetően a törvényhozó mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy hol vonja meg azt az életkori határt, amely felett az egyén büntetőjogilag vétőképes és életkora alapján már büntetendő ([Btk. 23. §](#)). A gyermekkorak büntetendőséget kizáró okként, a megrontásnak pedig a 14. évet be nem töltött személyekkel tiltott szexuális aktusokként történő meghatározása megfelel a büntető jogszabályok határozottságával szemben az Alkotmánybíróság által felállított követelményeknek [[11/1992. \(III. 5.\) AB határozat](#) ABH 1992, 77., 84.; [30/1992. \(V. 26\) AB határozat](#), ABH 1992, 167., 176.], így nem állapítható meg a jogbiztonság sérelme sem.

Az Alkotmánybíróság fentiekre tekintettel a [Btk. XIV. Fejezet](#) II. Címe, a [Btk. 198. §](#), [201. §](#) és [203. §-ban](#) meghatározott bűncselekmények törvényi tényállásaiban a „fajtalanság”, illetőleg a „fajtalankodik” kifejezés, továbbá a [210/A. § \(2\) bekezdése](#) és a [201. § \(1\) bekezdése](#) alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványokat elutasította.

1.2. A [Btk. 199. §-ának](#) és [200. §-ának](#) megsemmisítésére tekintettel a [Btk. 199. §](#) és a [200. §](#) alcímével, valamint a [209. §](#) alkotmányellenességével kapcsolatos indítványok tárgyatlaná váltak, ezért az Alkotmánybíróság az eljárást megszüntette.

1.3. Az Alkotmánybíróságról szóló [1989. évi XXXII. törvény \(a továbbiakban: Abtv.\) 1. §-ában](#) meghatározott hatáskörök alapján az Alkotmánybíróságnak nincs lehetősége sem a törvény módosítására, sem pedig a törvényjavaslat benyújtására. Ezért azokat az indítványokat, amelyek a [Btk. 199. §-ával összefüggésben a 201. § \(1\) bekezdésében](#) meghatározott korhatár felemelésére irányultak, az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló [3/2001. \(XII. 3.\) Tü. határozat 29. § b\) pontja](#) szerint az Alkotmánybíróság visszautasította.

2. A [Btk. 199. §-a](#) alapján lefolytatott és jogerősen lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendelése az [Abtv. 43. § \(3\) bekezdésén](#) alapul. Az Alkotmánybíróság nem rendelte el a [Btk. 200. §-a](#) alapján lefolytatott büntetőeljárások felülvizsgálatát, mert a megsemmisítés csupán a büntetendő magatartások külön törvényhely alapján történő meghatározását érinti, nem érinti e magatartások büntetendőségét a [Btk. 198. §](#) keretében.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

3. A határozat közzétételének elrendelése az [Abtv. 41. §-án](#) alapul.

Alkotmánybírósági ügyszám: 1040/B/1993/23.

Dr. Kiss László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

Egyetértek a határozattervezet rendelkező része 2., 3., 4., 5. pontjában foglalt döntéssel. Egyetértek a rendelkező rész 1. pontjában megfogalmazott döntéssel is, azonban a döntést megalapozó indokolást további elemekkel kellene az Alkotmánybíróságnak kiegészítenie.

1. Elfogadom, hogy a természet elleni fajtalanság jelenlegi, [Btk.](#)-ban tételezett szabályozása nem alkalmas a kívánt cél és eredmény elérésére. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a [Btk. 199. §-ának](#) megsemmisítésével az állam már minden további kötelezettsége alól szabadulhat. Az elkövetői oldalt kiemelten vizsgáló és értékelő, az elkövetőt a büntetőjogi következmények alól mentesítő határozat – álláspontom szerint – nem a súlyának és jelentőségének megfelelően értékeli a „sértetti” oldalon jelentkező körülményeket, az ügyet gyakorlatilag lezárja azzal, hogy a [Btk. 199. §-a](#) sérti az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésében](#) írtakat, mivel a támadott rendelkezés objektív ismérvek alapján nem igazolható, így önkényes megkülönböztetést tesz a szexuális irányultság szerint az olyan 18 éven felüli személyek között, akik 14–18 év közöttiekkel létesítenek beleegyezésen alapuló szexuális kapcsolatot. Jóllehet a határozattervezet többször is idézi a [21/1996. \(V. 17.\) AB határozatot](#), mégsem vonja le abból a – sértett helyzetét is figyelembe vevő – szükséges következtetéseket. Ez a határozat helyesen állapította meg, hogy a gyermeknek az a joga, hogy az állam részéről a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön, az állam alkotmányos kötelességét alapozza meg a gyermek fejlődésének védelmére. Ugyancsak alapos okkal szól a citált határozat arról, hogy az [Alkotmány 67. §-a](#) értelmében az államnak a gyermeket a fejlődésére káros hatásokon kívül az olyan kockázatvállalásoktól is meg kell óvnia, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére. (ABH 1996, 74.). Kérdéses azonban, hogy a 14–18 életév közötti (különösen a 14 éves életkort éppen hogy betöltött) fiatal értelmi-érzelmi fejlődésében, értékelő, megítélő képességében eljutott-e már addig, hogy a beleegyezését mint fontos feltételt, elegendőnek tekintsük homoszexuális kapcsolat létesítéséhez. Más oldalról közelítve: egyetértek azzal, hogy a heteroszexuális, illetve a homoszexuális irányultság egyaránt az emberi méltóság lényegéhez tartozik, ezért az érintett (18. életévüket betöltött) személyek méltósága nem egyenlő kezelésének nincs alkotmányos indoka, ugyanakkor azt is nyomatékosan hangsúlyozom, hogy a különböző szexuális irányultságok közötti különbségtétel képessége, a választott szexuális irányultság melletti döntés (beleegyezés) következményeinek belátása a 14–18 életév közötti fiatalok esetében is kapcsolatba hozandó az emberi méltóságukkal. Ellentmondást látok abban, hogy amíg a jogrendszer egészét tekintve a 14–18. életév közötti korosztály belátási képességét a felnőtt korúakétól eltérően, de legalábbis árnyaltabban kezeli a jog (pl. a polgári jogban az ügyletkötési képesség területén; a családjog házasságkötésre vonatkozó szabályainál; a szabálysértési jog, a büntetőjog és a közigazgatási jog felelősségi rendszerében), azaz relevánsnak tekinti az életkorból adódó sajátosságokat, addig éppen ennél a fiatal egész életét, jövőjét alapjaiban meghatározó döntésnél (beleegyezésnél) tételezzük fel egyedül a világos, bölcs, megfontolt mérlegelésen nyugvó döntéshozatali képességet. Ennek a momentumnak az értékelését, s az ebből eredő állami teendők fontosságának hangsúlyozását hiányolom a határozatból. Megjegyzem egyébként: e döntéshozatali folyamatban a családnak, de magának a társadalomnak is meghatározó szerepe van.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

2. Újólaj kiemelem: a [Btk. jelenlegi 199. §-át](#) magam is megsemmisítendőnek tartom, mert a jelen esetben az állam által igénybe vett büntetőjogi eszköz – elkövetői oldalon – hátrányos megkülönböztetéshez vezetett a 18. életévüket betöltött, különböző szexuális irányultságú személyek között. Ugyanakkor az alkalmatlan büntetőjogi eszköz megsemmisítésével nem fejeződik be az állam „gondoskodási” kötelezettsége, ellenkezőleg: éppen ez erősíti fel azt az igényt, hogy az államnak – választása szerinti módon – teljesítenie kell az [Alkotmány 16. §-ából és 67. § \(1\) bekezdéséből](#) folyó kötelezettségét. [„A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit”; „A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges”]. Az erre utaló figyelemfelhívás elmaradása – álláspontom szerint – azt a látszatot kelti, hogy a [Btk. 199. §-ának](#) megsemmisítését követően már nincs is olyan érdek és érték, amelyet az államnak védenie kellene. Bár az [Alkotmány 67. § \(1\) bekezdése](#) elsőként a család „védelmi” és „gondoskodási” kötelezettségét említi e tekintetben, az állam kiemelt szerepvállalását is hangsúlyoznom kell. Kétségtelen tény ugyanis, hogy az állam elsősorban az iskolarendszere, a középiskolai oktatásban megvalósítandó, a különböző szexuális irányultságok közötti választás következményeit tárgyilagosan bemutató, a különböző nézetek képviselőinek teret engedő fórumok megszervezésével az egyes családok, de az egész társadalom nézeteit értékelő, mérlegelő és döntéshozatali képességét jelentős mértékben befolyásolhatja. Röviden: intézményeivel, eszközrendszerével jelentős mértékben hozzájárulhat egy előítélet-mentes társadalmi környezet kialakításához. Végső soron pedig ez lehet az egyik alapja annak, hogy a döntéshozatali helyzetbe kerülő 14–18 éves korosztály mérlegelni tudja a beleegyezése következményeit, majd megalapozottan tudjon választani. Az Alkotmánybíróságnak tehát nyomtatékosan fel kellett volna hívnia a figyelmet arra, hogy az állam nem maradhat passzív szemlélője annak, miként alakul a 14–18 éves korosztály szexuális orientációja. Ez az alkotmánybírói szerepvállalás nem ütközött volna azzal az egyébként helyes törekvéssel, hogy az Alkotmánybíróság nem minősíti a homoszexualitást erkölcsi szempontból. [[21/1996. \(IV. 17.\) AB határozat](#), ABH 1996, 74., 85.].

Dr. Németh János alkotmánybíró párhuzamos indokolása

A határozat rendelkező részével egyetértek. Lényegében egyetértek az indokolással is, ahhoz azonban a következő kiegészítéseket tartom szükségesnek hozzátenni:

A határozat III. 1.2. pontja szerint „A büntető törvénnyel történő megkülönböztetésnek kellő súlyú alkotmányos indokon kell alapulnia. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság ilyen indokot nem állapított meg.”

Az e határozatban megvizsgált kérdések természete és jelentősége a fenti tétel bővebb kifejtését tenné szükségessé.

A nemi erkölccsel összefüggő magatartásfajták büntetőjogi minősítése számos tényező függvénye. Világszerte tapasztalható, hogy korábban büntetendő cselekményeket a tudományos kutatások újabb megállapításaira és részben a társadalmi megítélésnek ezekre is visszavezethető változásaira tekintettel a törvényhozó vagy fokozatosan kivon a büntetendő cselekmények köréből, vagy büntetőjogilag enyhébb megítélésűnek tekint. Áll ez különösen azokra a magatartásfajtákra, melyeket a törvényhozó a fiatal korosztály védelmében nyilvánított korábban bűncselekménynek. Az orvosi, biológiai, pszichikai, pszichológiai, szociológiai és más ismeretek alakulása tehát befolyást gyakorol a nemi erkölccsel kapcsolatos büntetőjogi megítélésre is. A határozat által idézett Sutherland kontra Egyesült Királyság-ügy is azt mutatja, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága azért nem tartotta meggyőzőnek felnőtt korú férfiak kölcsönös beleegyezésén alapuló homoszexuális aktusainak büntetendővé nyilvánítását meghatározott korhatár – a 18. életév – alatti fiatal férfiakkal, mert azok a korábbi tudományos ismereteken alapuló feltételezések, hogy a 18. életévüket be nem töltött fiatal férfiak szexuális orientációja még kialakulófélben van, időközben megdőlték.

Az Alkotmánybíróságnak az olyan kérdésekben, melyek megítéléséhez komplex tudományos, gyakran jelentős természettudományos felkészülést igénylő ismeretek szükségesek, általában nem feladata annak megállapítása, hogy a törvényhozó által alkalmazott különbségtételnek megvannak-e az alkotmányos indokai. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság az indítványozó azon állításával kapcsolatban, hogy a különbségtételnek már nincs alkotmányos indoka, felhívta az igazságügy-minisztert nyilatkozattételre. Az igazságügy-miniszter válaszában azonban nem adott számot olyan okokról, indokokról, melyek a különbségtétel alkotmányos voltát az indítvánnyal támadott büntető jogszabály megalkotása óta eltelt idő során született tudományos megállapítások ismeretében is változatlanul megalapozottá tették volna. Amikor tehát a határozat indokolása arra mutat rá, hogy az Alkotmánybíróság nem állapított meg a különbségtételt alkotmányossá tevő indokokat, ezen azt kell érteni – és megítélésem szerint az indokolás szövegének is ezt kellene kihangsúlyoznia – hogy az eljárásban résztvevők nem szolgáltattak számára elegendő érv-, illetőleg ismeretanyagot a különbségtétel alkotmányosságának megállapításához.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Ugyancsak a határozat III. 1.2. pontjában olvasható, hogy „Az Alkotmánybíróság természetesen a törvényhozóra bízta annak megítélését, hogy a büntetőjogi szabályozás megfelel-e a gyermekek védelmével kapcsolatos állami kötelezettségnek, vagy pedig vannak olyan, a fiatalkorú és a felnőtt közötti függő, alárendeltségi viszonyból adódó élethelyzetek, melyekben a 14–18 éves korosztályokat további magatartások bűncselekménnyé nyilvánításával kell védeni a 18 éven felüliekkel létesített szexuális kapcsolatok ellen.”

Ez a megállapítás pontosításra szorul. Bár az idézett mondatban jelzett körülmények megítélése nyilván törvényhozói kompetencia, kihangsúlyozandónak tartom, hogy az Alkotmánybíróság alkotmányossági szempontból felülbíráhatja az e kérdésben született törvényhozói döntést. A „törvényhozóra bízta” fordulat ezért némileg félrevezető, mert nem teszi e tekintetben egyértelművé a törvényhozás és az alkotmánybíráskodás egymáshoz való viszonyát.

Dr. Strausz János alkotmánybíró különvéleménye

1. A határozat rendelkező részének 2–5. pontjaival és az azokhoz fűzött indokolással egyetérték.

2. Nem értek egyet azonban a [Btk. 199. §-ának](#) alkotmányellenessé nyilvánításával és megsemmisítésével, ezért a határozat rendelkező részének 1. pontjával kapcsolatban különvéleményt jelentek be.

Álláspontom szerint a hivatkozott törvényszakasz megsemmisítését célzó indítványokat, illetve bírói kezdeményezéseket el kellett volna utasítani.

3. Különvéleményemet a következőkkel indokolom:

A 14. életévét betöltött, de 18. életévét túl nem haladott sértett sérelmére 18 éven felüli, azonos nemű elkövető által véghezvitt – nem erőszakos – természet elleni fajtalanlás a [Btk. 199. §-ában](#) meghatározott büntetést valósítja meg, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (Az alsó korhatár a 201. §-al egybevetve adja ki a 14. évet.)

Ezzel szemben nem valósít meg bűncselekményt az a nagykorú (18. életévét betöltött) személy, aki egy 14. éven felüli kiskorúval közösül, vagy heteroszexuális fajtalanlást valósít meg, annak beleegyezésével. Ebben az esetben a szexuális kapcsolatban különmeműek vesznek részt.

Az ún. „beleegyezési korhatár” és az ehhez kapcsolódó büntetendőség eltérő volta a homoszexualitás, illetve a heteroszexualitás tényéhez fűződik.

Azt kell tehát vizsgálni, hogy ez a nem szerinti megkülönböztetés sérti-e az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdésében](#) deklarált jogegyenlőséget, illetve diszkriminációs tilalmat.

Az [Alkotmány 70/A. § \(1\) bekezdése](#) – amint azt az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette – nem mindenfajta különbségtételt tilt. Az alkotmányi tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok tekintetében tett megkülönböztetésekre vonatkozik. Abban az esetben viszont, ha a megkülönböztetés nem alapvető jog tekintetében történt, a megkülönböztetés alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha az önkényes, az emberi méltósághoz való jogot sérti. [[61/1992. \(XI. 20.\) AB határozat](#), ABH 1992. 280–282., 963/B/1993. AB határozat, ABH 1996. 437–445.]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata állandónak tekinthető azon megállapítás vonatkozásában is, hogy a megkülönböztetés tilalmába ütközik, ha az adott szabályozási koncepción belül eltérő szabályozás vonatkozik valamely csoportra, kivéve, ha az eltérésnek alkotmányos indoka van. A vizsgált kérdések központi elemének tartotta annak megállapítását, hogy a szabályozási koncepció szempontjából mit kell csoportnak tekinteni. [[32/1991. \(VI. 6.\) AB hat.](#) ABH 1991, 146., 162., 49/1991. (IX. 27.) AB hat., ABH 1991, 246., 249.]

A Büntető Törvénykönyv a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél több vonatkozásban a sértett életkorára alapít minősítési szempontokat éppen e bűncselekmények passzív alanyainak védelmében. A 12. éven aluli gyermek sérelmére elkövetett szexuális cselekmények erőszakkal elkövettként minősülnek, illetve egyes bűncselekményeknél (erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak) súlyosabban büntetendő, minősített esetet képeznek.

A 12–14. év közötti korosztályba tartozó személyekkel – erőszak nélkül – létesített különféle – akár homoszexuális, akár heteroszexuális – kapcsolatok a [Btk. 201. §](#) alapján büntetendők, megrontás elnevezés alatt.

A 14. éven felüli, de 18. életévüket be nem töltött személyek esetében viszont csak a homoszexuális cselekmények (természet elleni fajtalanlás) képeznek büntetendő magatartást.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

A 12-től 14. évig, illetve a 14-től 18. évig terjedő életkorban lévő serdülőkorú fiatalok tehát fokozott büntetőjogi védelemben részesülnek a testi, lelki, illetve erkölcsi fejlődésüket veszélyeztető, adott esetben egész további életüket determináló káros szexuális hatásokkal szemben, amelyek náluk idősebb személyek részéről érhetik őket.

Ez a büntetőjogi védelem összhangban áll az [Alkotmány](#) rendelkezéseivel, nevezetesen a [16. §-ban](#) és a [67. §-ban](#) deklarált elvekkel, illetve jogokkal. Ezek tartalma a következő:

„16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.”

„[67. § \(1\)](#) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.”

A kiskorúak (gyermekek és serdülőkorúak) éppen életkoruknál fogva igényelnek fokozottabb jogvédelmet az állam részéről azért, hogy tapasztalatlanságukkal, esetleges hiszékenységükkel, kiszolgáltatott helyzetükkel a náluk idősebb, érettebb korú személyek ne élhessenek vissza.

Az idézett alkotmányos rendelkezésekkel összhangban más jogágak is számos rendelkezést tartalmaznak a kiskorúak fokozottabb védelme érdekében.

A Polgári Törvénykönyv [15. §-a](#) akként rendelkezik, hogy „cselekvőképtelen az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét nem töltötte be.”

A 18. § (1) bekezdése kimondja, hogy „a cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis; nevében törvényes képviselője jár el.”

A [12. § \(1\) bekezdése](#) szerint „korlátozottan cselekvőképés az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét már betöltötte, és nem cselekvőképtelen.”

A 14. § (1) bekezdésének első fordulata akként rendelkezik, hogy „a korlátozottan cselekvőképés személy jognyilatkozatának érvényességéhez, – ha jogszabály kivételt nem tesz – törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges.”

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló, többször módosított [1952. évi IV. törvény \(Csjt.\) 70. §](#) akként rendelkezik, hogy „a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll”. Minthogy a [Ptk. 12. § \(2\) bekezdésének](#) első fordulata szerint kiskorú az a személy, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, az idézett törvényhelyek egybevetése a jogrendszer egészének koncepcióját tükrözi: a kiskorúak – gyermekek és serdülők egyaránt – minden vonatkozásban fokozott védelemben kell, hogy részesüljenek, tekintettel döntési és elhatározási, illetve belátási képességüknek életkorukból adódó korlátozott voltára.

A jog más vonatkozásokban is jelentőséget tulajdonít a kiskorúságnak. Házasságkötési korlátokat állít fel és a büntetőjogi felelősséget a felnőttkorúétól eltérően szabályozza, éppen azért, mert az ilyen korú személyeket nem tekinti ugyanolyan elhatározóképesnek vagy vétőképesnek mint a felnőtteket.

A [Csjt. 10. § \(2\) bekezdése](#) kimondja, hogy „kiskorú csak a gyámhatóság előzetes engedélyével köthet házasságot”. A [\(3\) bekezdés](#) szerint pedig „a gyámhatóság a házasságkötésre indokolt esetben és csak akkor adhat engedélyt, ha a házasuló a tizenhatodik életévét betöltötte.”

A Büntető Törvénykönyv nemcsak egyes bűncselekmények passzív alanyainál emeli ki a kiskorúságot, hanem a törvény általános részében enyhébb szabályokat állapít meg a „fiatalkorú”-nak nevezett bűnelkövetőknél, a gyermekek büntetőjogi felelősségét pedig kizárja, a következők szerint:

„23. § Nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be.”

A [Btk. VII. fejezete](#) a „fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések” címet viseli, és a büntetések, valamint az intézkedések tekintetében a felnőttkorú elkövetőkkel szemben alkalmazható szankciókhoz képest enyhébb, illetve kedvezőbb megoldásokat tartalmaz.

A büntető törvény alkalmazásában a [107. § \(1\) bekezdés](#) értelmében „fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem.”

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

A büntetőjog, a polgári jog és a családi jog idézett rendelkezései a cselekvőképesség, a vétőképesség, a házasságkötési szabadság, a sértetti pozíció, a fokozottabb büntetőjogi védelem, illetve az enyhébb büntetőjogi felelősség tekintetében – lényegében egymással összhangban – olyan korhatárokat állítanak fel, amelyek európai, illetve magyarországi viszonylatban a testi, szellemi, illetve szexuális érettség bizonyos biológiai fázisaihoz kapcsolódnak, s ezzel összhangban az értelmi fejlődés adott szakaszainak felelnek meg.

Tehát a „megrontás” és a „természet elleni fajtalanság” elnevezésű bűncselekmények törvényi tényállási elemét képező sértetti korhatárokat a törvényhozó nem önkényesen állította fel, hanem azokat a jogrendszer más területein is kimutatható jogalkotói szándékkal összhangban szabályozta.

A kardinális különbségtétel végső soron abban jelentkezik, hogy a 14. és 18. év közötti életkorban lévő, az elkövetővel azonos nemű személlyel – utóbbi beleegyezésével – végrehajtott fajtalanság büntetendő, míg a különművel nem.

A 12–14 éves korú sértettek vonatkozásában ilyen különbségtétel nincs, ott nemre és elkövetési módra tekintettel mindenféle szexuális aktus büntetendő a nagykorú személy részéről.

A törvényhozó nem önkényesen és nem véletlenül helyezkedett arra az álláspontra, hogy egy 14. életévét már túlhaladott személy, még ha jogilag kiskorú is, elérte a szexuális érettségnek azt a fokát, hogy szabad akaratából dönthet heteroszexuális nemi kapcsolat létesítéséről. Biológiai okoknál fogva ez a korosztály a normális heteroszexuális kapcsolatok terén már nem igényel fokozott védelmet.

A homoszexuális kapcsolatoknál azonban más a helyzet. A szokványos és biológiailag is normálisnak tekinthető szexuális érdeklődéstől, hajlamtól eltérő nemi élet folytatása komoly döntést, elhatározást igényel, akár társadalmi hátrányok vállalását is.

Ilyen elhatározásra csak önállóan gondolkodó, belátási képességének teljes birtokában lévő érett, felnőtt személy alkalmas. A kiskorúak cselekvőképessége azonban minden vonatkozásban – még a családalapításnál is – korlátozott.

Amint a különböző jogágak rendelkezéseiből kitűnik, az ilyen korú személyek egyrészt fokozott jogi védelem alatt állnak, másrészt felelősségük is csekélyebb, mint a felnőttkorúaké.

A serdülőkorú fiatalok fokozottabban lehetnek kitéve a szexuális rendellenességekre irányuló ösztönzésnek, csábításnak, és éppen belátási képességük csökkent volta, tapasztalatlanságuk, befolyásolhatóságuk miatt nem tudnak még felelősségteljesen dönteni, hogy vállalják-e az ezzel járó kockázatokat. Ezért indokolt, hogy az ilyen korú személyek helyes erkölcsi fejlődését akár a büntetőjog eszközeivel is védje a törvény. Nagykorúságuk elérése után már nincs akadálya annak, hogy a szokásostól eltérő szexuális életet éljenek azok, akik ezt az utat választják.

Az indítványokban támadott jogi szabályozás tehát nem fogható fel alkotmányellenes diszkriminációként, mert a különbségtétel nem önkényes.

A passzív alanyok fokozott büntetőjogi védelme értelemszerűen maga után vonja az elkövetők büntetőjogi felelősségét az említett korcsoport sérelmére megvalósított – nem erőszakos – természet elleni fajtalanság esetében. Ez azonban nem ütközik az [Alkotmány](#)ba, és nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek. Ugyanis az [Alkotmány 70/A. §-a](#) a jogok tekintetében, mégpedig az emberi jogok és az állampolgári jogok területén mondja ki a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a jogegyenlőség érdekében.

Az azonos nemű kiskorúakkal történő fajtalankodás azonban nem tekinthető olyan alapvető emberi és polgári jognak amely alkotmányos védelem tárgyát képezi.

Az [Alkotmány](#)ból nem vezethető le ilyen tartalmú alapjog. Nem lehet az elkövetők emberi méltóságának sérelmére sem hivatkozni. Ellenkezőleg: a kiskorú gyermekek, fiatalok emberi méltóságának védelme az elsődleges az őket károsan befolyásoló nagykorú elkövetőkével szemben. Ez az emberi méltóság pedig az [Alkotmány 54. § \(1\) bekezdése](#) által védett érték.

Az, hogy a büntető törvény egy adott életkorú sértetti kör viszonylatában egymástól eltérően minősíti a homoszexuális, illetve heteroszexuális magatartásokat, nem tekinthető alkotmányellenes diszkriminációnak, mert itt két eltérő, önmagában homogén csoportról van szó. A megkülönböztetés nem az illető csoportokon belül, hanem a két csoport között érvényesül. Ez ugyanúgy nem ellentétes a jogegyenlőség és a törvény előtti egyenlőség elvével, mint ahogyan nem alkotmányellenes a büntetőjogban a fiatalkorú és a felnőttkorú vagy a katonai és a polgári bűnelkövetők egymásközti avagy a polgári, illetve a családi jogban a gyermekkorúak, kiskorúak, felnőtt korúak szintén egymáshoz képesti megkülönböztetése.

Az ilyen jellegű megkülönböztetés nem éri el az alkotmányellenesség szintjét, mivel az nem tekinthető sem önkényesnek, sem szükségtelennek.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Dr. Tersztyánszkyé dr. Vasadi Éva alkotmánybíró különvéleménye

Egyetérték a többségi határozat rendelkező részének 3. és 5. pontjában foglaltakkal és az ezekhez kapcsolódó indokolással.

Nem értek egyet a rendelkező rész 1. és 2. pontjában foglaltakkal, azaz a [Btk. 199. és 200. §-a](#) alkotmányellenességének megállapításával.

1. A [Btk. 199. §-a](#) a védett korhatárban tesz különbséget. Eszerint a felnőtt (18. életévét betöltött) személy (akár férfi, akár nő) büntetendő, ha 14. életévét betöltött, vele azonos nemű kiskorúval fajtalanodik, de nem büntetendő, ha 14. életévét betöltött, tőle külön nemű kiskorúval fajtalanodik.

Az indítvány elbírálásánál az egyik kérdés az, hogy van-e Magyarországnak kötelezettsége a védett korhatárban tett különbség megszüntetésére.

A jogi kötelezettség szempontjából az Európai Emberi Jogi Konvenció és az Európai Közösség szerződésai jönnek szóba, ez utóbbiak a csatlakozás után.

A Konvenció kötelező értelmezése az egyes döntésekben az Emberi Jogok Európai Bíróságának jogköre. Ezzel szemben az Emberi Jogok Európai Bizottsága határozatai kötelező erővel jogi értelemben nem bírnak.

Az Euan Sutherland/Egyesült Királyság ügyben 1997. július 1-jén született a Bizottság határozata, amely szerint ebben a speciális esetben a brit jog szabályozása a Konvenció 8. és 14. Cikkével nem összeegyeztethető. A konkrét ügyben a panaszos 12. életéve óta homoszexuális volt. Első azonos nemű kapcsolata 16 éves korában volt egy vele egyidős fiattal. Akkoriban a homoszexuális cselekmények férfiak között a 21. életév betöltése előtt büntetendők voltak, a nőknél (heteroszexuális és lesbikus kapcsolatnál egyaránt) a védett korhatár a 16. életév volt. 1994-ben a védett korhatárt – az orvosegyesülés javaslatára, közegészségügyi okból, ti. az érintettek a büntetőjogi fenyegetés miatt féltek orvoshoz fordulni – a 18. életévre szállították le.

(Az orvosegyesülés a védett korhatár 16. életévre való leszállítását javasolta.)

A panaszos arra hivatkozott, hogy a férfiak közötti homoszexuális kapcsolat védett korhatárának nem a 16. életévre (mint a nőknél), hanem csupán a 18. életévre való csökkentése a magánszférához való jogot sérti és diszkriminatív.

A Bizottság abból indult ki, hogy a kutatók túlnyomó többségének véleménye szerint már a pubertás előtt kialakul a férfiak és a nők szexuális irányultsága, így erre a védett korhatár leszállításával a fiatalok többségénél nem gyakorolna befolyást egy homoszexuális kapcsolat. A Bizottság hivatkozott az 1994-es orvosi jelentésre és arra is, hogy a konvencióban részes államok többségében a törvények elismerik a nemek egyenlő kezelését, ami a védett korhatárt illeti.

A Bizottság döntését négy különvélemény mellett hozta meg.

Figyelmet érdemel, hogy – miként arra a többségi határozat is utal – a Bizottság ezzel a döntésével eltért korábbi gyakorlatától. A magyar [Btk. 199. §-ához](#) hasonló tényállás az osztrák jogban található. Az eltérés annyi, hogy az osztrák [Btk.](#) a 19. életévét betöltött férfit (tehát a nőt nem) rendeli büntetni, ha 14. életévét betöltött, de 18 évesnél fiatalabb, vele azonos nemű kiskorúval fajtalanodik.

(Az osztrák alkotmánybíróság a 209. §-t 2003. február 28-ával hatályon kívül helyezte, elismerve azt, hogy a törvényhozó által követett védelmi cél, a gyermekek és az ifjak védelme a túl korai és kizsákmányoló szexuális kapcsolatokról, alkotmányjogi nézőpontból nem vonható kétségbe. Ugyanakkor rámutatott arra, hogy a 209. § a jelenlegi formájában, az osztrák büntető törvény rendszerében, a 209. § büntetőjogi környezetéhez viszonyítva sérti a jogegyenlőség elvét. Az osztrák [Btk.](#) értelmében minden esetben büntetlen marad az azonos korúak homoszexuális kapcsolata és azoké is, akiknél az életkorbeli eltérés az egy évet nem haladja meg, feltéve, hogy egyikük sem fiatalabb 14 évesnél; nem büntetendő a cselekmény akkor sem, ha az életkorbeli eltérés egy és öt év között van, amennyiben a partnerek egyike sem fiatalabb 14 évesnél és nem idősebb 19 évesnél. Ebben a környezetben a [Btk. 209. §-a](#) a férfiak közötti homoszexuális kapcsolatokról a büntetlenség, majd a büntetendőség és ezt követően ismét a büntetlenség váltakozó következményéhez vezet, a büntető törvényben példátlan módon. Ésszerűtlen, hogy férfiak közötti olyan megengedett kapcsolatnál, ahol az életkorbeli eltérés több mint egy év, de kevesebb mint öt év, az idősebb partnert a 19. életéve elérésétől a törvény büntetéssel fenyegeti a fiatalabb partner 18. életévének eléréséig.)

A Bizottság az osztrák jogban alkalmazott védett korhatárt eddig több alkalommal konvenciókonformnak találta, a panaszokat visszautasította mint nyilvánvalóan alaptalanokat: H.F./Ausztria, 22646/93, 1995. június 26.; W.Z./Ausztria, 17297/90, 1992. május 13.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Nyitott kérdés jelenleg, hogy a Bíróság a konvenció-értelmezésnek az ebben az ügyben megjelenő továbbfejlesztését elfogadja-e.

Az Európai Közösségben az Amszterdami szerződés (1997. június, hatálybalépés 2001. május) egy új antidiszkriminációs meghatározást vezetett be, a 13. Cikket. A 13. Cikk végleges szövegébe felvették a szexuális orientáció szerinti különbségtétel tiltását is. A 13. cikkben megfogalmazott tilalom elsősorban a szociálpolitikára, a gazdaság, a munka világára vonatkozik. A kompromisszumot mutatja, hogy a 13. Cikknek nincsen közvetlen hatása, nem önálló egyenlőségi elv, pozitív kötelezettség, hanem csupán egy jogelv, amely arra hívja fel a Közösséget, hogy megfelelő jogi előírásokat bocsásson ki, ha ezt akarja. A 13. Cikk alapján elfogadott intézkedésekhez a Tanácsban egyhangúság kell. A politikai akarat nem egységes abban, hogy kell-e egyáltalán, és ha igen, milyen területen intézkedéseket hozni.

Egyetértek tehát a többségi határozatnak azzal a megállapításával, hogy jelenleg nincs kötelező előírás, nemzetközi kényszer arra, hogy a [Btk. 199. §-a](#) változzék.

2. A jelen ügyben a másik kérdés, hogy van-e ésszerű oka a [Btk. 199. §-ában](#) megjelenő különbségtételnek az [Alkotmány 70/A. §-a](#) tükrében.

Egyetértek azzal, hogy az olyan jogszabály, amely kizárólag a szexuális irányultság szerint tesz hátrányos különbséget személyek között, a szabályozás tárgyától függően általában az [Alkotmány 70/A. §-át](#) sértheti. Ezt a kérdést azonban csak esetenként lehet eldönteni.

A [Btk. 199. §-a](#) sajátos tényállás. Lényeges tartalma szerint a nagykorú személy és a fiatalkorú személy közötti homoszexuális magatartást bünteti, de csak a nagykorú személynél. A fiatalkorú nem elkövető, hanem sértett. A magyar jogban tehát nem bűncselekmény a nagykorú személyek egymás közötti és a kiskorú személyek egymás közötti homoszexuális magatartása, legyen szó akár férfiakról, akár nőkről.

A [Btk. 199. §-a](#) szándéka szerint a fiatalkorút védi a felnőttek részéről érkező homoszexuális ráhatás bizonyos formái ellen. Ebből következik az a lényeges körülmény, hogy a [Btk. 199. §-a](#) nem csupán egyedül a szexuális irányultság szerint különböztet (ebben az esetben büntetni kellene a 18 év alattiak egymás közötti homoszexuális aktusát is), hanem egy életkorbeli eltérést és egy ezen alapuló helyzetet is.

A többségi határozat értelmében a törvényhozóra tartozik annak megítélése, hogy vannak-e a [Btk. 199. §-ának](#) esetkörén kívüli, további olyan, függő, alárendeltségi viszonyból adódó élethelyzetek, amelyekben a 14–18 éves korosztályt egyes magatartások bűncselekménnyé nyilvánításával kell védeni a 18 éven felüliekkel létesített szexuális kapcsolatoktól. A többségi határozattól eltérően azonban úgy gondolom, hogy a fiatalkorú és a felnőtt közötti, a [Btk. 199. §-ában](#) megjelenített élethelyzet a büntetőjogi általánosításhoz megkívánt gyakorisággal jellemzően tartalmaz bizonyos függőséget, alárendeltséget. Az indítványokra okot adó konkrét ügyekben is tettenérhető ez a függő, alárendelt helyzet az azonos nemű személyek között, tehát ezekre az esetekre nem az egyenrangú partnerkapcsolat a jellemző.

A fiatalok védelme a nemi kihasználás ellen és ezen kívül az olyan eseményektől, amelyeknek még önkéntes vállalása is később megbánhatóvá válhat, indokolhatja az állam fokozottabb beavatkozását. Ezen a területen figyelembe kell venni azt is, hogy a bi- vagy homoszexuális irányultság „felismerése”, megerősítése és vállalása olyan döntés a fiatal részéről, amely következményeire tekintettel ésszerűen magyarázhatja az állam oldaláról a teljes külső befolyásmentesség jogi biztosítását, a tekintélyen alapuló meggyőzés kizárását.

Homoszexuálisnak általában azt a személyt tekintik, aki teljes egészében vagy részben a saját neméhez vonzódik. A homoszexualitás keletkezésének eredete jelenleg feltáratlan, biológiai, lelki okai nem ismertek. Valószínűsíthető, hogy nem kevés számban vannak közöttük olyan személyek, akik születésüktől fogva homoszexuálisok. Ugyanígy nem elhanyagolható azoknak a száma sem, akiknél a homoszexualitásnak más eredete van.

Az [Alkotmány 67. §-a](#) a gyermek jogaival és az ifjúság védelmével kapcsolatban aktív magatartásra kötelezi az államot. Az államnak a gyermeket meg kell óvnia az olyan kockázatvállalásoktól, amelyekkel kapcsolatban életkoránál (az ettől függően feltételezett testi, szellemi, erkölcsi és társadalmi érettségénél) fogva nem képes megismerni és értékelni sem a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit saját személyiségére, illetve későbbi életére és társadalmi beilleszkedésére nézve.

Az, hogy ésszerű és objektív indoka van-e a legálisan létesíthető homoszexuális és heteroszexuális cselekmények eltérő korhatárainak fenntartására, összetett szakértői kérdés. A tudomány döntheti el, hogy a [Btk. 199. §-a](#) gyakorolja-e azt a hatást az ifjúság megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésére, amelyet a törvényhozó elérni kíván.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

Figyelmet érdemel, hogy – miként azt a többségi határozat megemlíti – az indítványozók egy része maga is úgy vélekedik, hogy a gyermekek harmonikus fejlődése érdekében a beleegyezési korhatárt egységesen, de ugyanakkor mégis magasabban lenne indokolt meghatározni; mások pedig úgy gondolják, hogy a [Btk. 199. §-a](#) a fiatalok szellemi, erkölcsi, pszichoszexuális fejlődésébe avatkozik bele.

Egyetértek a többségi határozat indokolásának azzal a megállapításával, hogy az utóbbi évtizedeket az Európai Közösség tagállamaiban a beleegyezési korhatár tekintetében az egységesítés jellemezte. Ebből a körülményből azonban még nem következik kényszerítően az, hogy a [Btk. 199. §-a](#) az [Alkotmány](#) szabályaival ellentétes lenne. Azokban az európai államokban, amelyekben a beleegyezési korhatárt a törvényhozás a homoszexuális és heteroszexuális kapcsolatoknál egységesen határozta meg, ez a védett korhatár általában magasabb, mint a betöltött 14. életév. Megfigyelhető az is, hogy az Európai Közösségen kívül az egymástól is eltérő múltú, kultúrájú és fejlettségű államok némelyikében (ezek között az Egyesült Államok egyes tagállamaiban) napjainkban is indokoltnak vélik fenntartani a homoszexuális magatartások bizonyos formáinak az általánostól eltérő büntetőjogi kezelését.

A többségi határozat szerint az Alkotmánybíróság nem talált kellő súlyú alkotmányos indokot a [Btk. 199. §-ában](#) megjelenő különbségtételhez. A jelen ügy elbírálása során viszont olyan adat sem merült fel, amelyből azt a következtetést lehetne megalapozottan levonni, hogy a vizsgált különbségtétel objektív ismérvek alapján nem igazolható. Nem lehet ilyen adatnak tekinteni a jelen esetben azt, hogy az Európai Közösség tagállamainak parlamentjei az egységesítést elvégezték. Mindaddig, amíg a természet- és társadalomtudományi ismeretek nem igazolják azt, hogy a [Btk. 199. §-ában](#) megjelenő védelem indokolatlan és hiábavaló, a tudomány bizonytalansága ebben a kérdésben a védendő ifjúság oldalán és javára értékelendő.

Az a szabályozás, amely az adott helyzetben általában a fiatalok védelmét helyezi előtérbe, nem minősíthető önkényesnek.

3. Nem értek egyet azzal, hogy a [Btk. 200. §-a](#) alkotmányellenes. A [Btk. 200. § \(1\) bekezdésében](#) meghatározott tényállás különartását az az eltérés indokolja, hogy ez a bűncselekmény nem magánindítványra, hanem e nélkül üldözendő.

Egyetértek azzal, hogy a [Btk. 209. §-ában](#) szabályozott magánindítvány jogintézményének célja a sértett magánszférájának [\[Alkotmány 54. § \(1\) bekezdés\]](#) védelme. A hatályos [Btk.](#) ugyanakkor a súlyosabb esetek üldözését jelenleg sem teszi függővé magánindítványtól.

Nem következik a magánszférát védő alapvető jogból, hogy a magánindítvány jogintézményét milyen széles körben, milyen cselekményekre kell alkalmazni. Teljes hiánya viszont a nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekményeknél bizonyos esetekben, pl. házassági vagy élettársi életközösségnél, alkotmányossági kérdést vethet fel.

Azoknak a „súlyosabb” eseteknek a meghatározása, amelyeknél a magánindítvány alkalmazását alkotmányosan mellőzik, a jogalkotóra tartozik. A hatályos jogban a [Btk. 209. §-a](#) a magánindítványt viszonylag széles körben alkalmazza, nemcsak akkor, amikor a tettes a sértettel házassági vagy élettársi életközösségben él.

Az [Alkotmány 70/A. §-ából](#) az a követelmény folyik, hogy az összehasonlítható helyzetben lévő sértetteket kezelje a [Btk.](#) a magánindítvány szabályozása körében is azonosan. Ebből viszont nem következik az, hogy a magánindítvány szabályait a [Btk. 200. §-ának](#) jelenleg hatálya alá tartozó valamennyi esetre ki kellene terjeszteni, de az sem, hogy a magánindítvány szabályait a [Btk. 197. § \(1\) bekezdése](#) és [198. § \(1\) bekezdése](#) tekintetében meg kell szüntetni.

Önmagában nem tekinthető alkotmányellenesnek az, ha erőszakot elkövető személy nemi irányultságához rendel a törvényhozó súlyosabb büntethetőségi feltételeket. A természet elleni erőszakos fajtalanság egyes olyan, tipikusnak mondható elkövetési körülményeinek is, amelyeket a tényállás jelenleg nem értékel, lehet olyan következménye, hogy a magánindítvány alkalmazását mellőzik (pl. a cselekményt büntetés-végrehajtási intézményben vagy a katonaságnál követik el).

A [Btk. 209. §-ában](#) utalt erőszakos cselekmények alapesetei és a [Btk. 200. §-a](#) alkotmányjogi szempontból nem azonosak. A különbségtétel alapja egy eltérésen alapuló olyan törvényhozói értékelés, amely „súlyosabbnak” és ezért már hivatalból üldözendőnek tartja a természet elleni erőszakos fajtalanságot. Az Alkotmánybíróság ezt a törvényhozói értékelést vizsgálhatja.

Megállapítható viszont, hogy a [Btk. 200. §-a](#) tekintetében a különbségtételnek tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű oka van. Az eltérő kezelés ésszerű oka az eltérő körülmény, hogy a természet elleni erőszakos fajtalanság hatályos tényállásában megfogalmazott bűncselekmény főszabály szerint nemcsak a sértett nemi szabadsága ellen irányul, mint pl. az erőszakos közöszlész, hanem a sértett nemi önmeghatározása ellen is, azt is sérti.

37/2002. (IX. 4.) AB határozat

Hatályos: 2002. 09. 04. – 2013. 03. 31.

Lekérdezés ideje: 2023.05.15 11:16:06

A [Btk.](#) tényállásai főként a lehetséges elkövetőknek és nem a sértetteknek szóló üzenetet hordoznak. A [Btk.](#)-ban a meghatározott feltételek mellett rendelnek büntetni cselekményeket, fenyegetnek büntetéssel. A [Btk.](#) egyik célja a védelemnyújtás a társadalomra veszélyesnek tekintett cselekményekkel szemben. A vizsgált szabály azt az üzenetet hordozza, hogy az azonos nemű személy ellen az erőszakot elkövetőt a hatóság minden esetben üldözni fogja, ha a cselekmény a tudomására jut.

A sértett színvállásra szexuális irányultságáról nem kényszeríthető, és ez a büntetőeljáráásban nem is vizsgálható. A szexuális irányultságok „találkozása” az elkövető, de még inkább a sértett oldaláról nézve a véletlenül múlik: a sértettet az elkövető választja ki. Az erőszakos cselekménynek a külvilágban való megjelenése viszont a külső szemlélőben alapos okkal keltheti azt a képzetet, hogy az erőszakos cselekmény elkövetése az azonos nemű személy sérelmére súlyosabb, mert a sértettnek a közfelfogás szerint feltételezett nemi önmeghatározása ellen is irányul. Közömbös, hogy ez szubjektív, alanyi oldalról nézve is így van-e. A homoszexualitás nyilvános vállalása a büntetőeljáráásban nem várható el attól a sértettől, aki a vele azonos nemű tettel esetleg azonos szexuális irányultságú.

Abból a határozatból, amelyben a gyermek homoszexuális egyesületben való tagságáról, az egyesülési jog korlátozhatósága határaitól döntött az Alkotmánybíróság alkotmányértelmezés keretében [[21/1996. \(V. 17.\) AB határozat](#)] kitűnik, hogy a „többségi nézet” lehet alapja a szigorúbb megítélésnek, a fokozottabb védelemnyújtásnak, a magánszférába való beavatkozásnak, az állam „gyámkodásának”; a jogban érvényesített közérkölcstartalmát az Alkotmánybíróság nem vizsgálja felül.

Erre figyelemmel nem lett volna helye a [Btk. 200. §-a](#) alkotmányellenessé nyilvánításának, a [Btk. 209. §-át](#) támadó indítványt pedig érdemben kellett volna elbírálni és elutasítani.